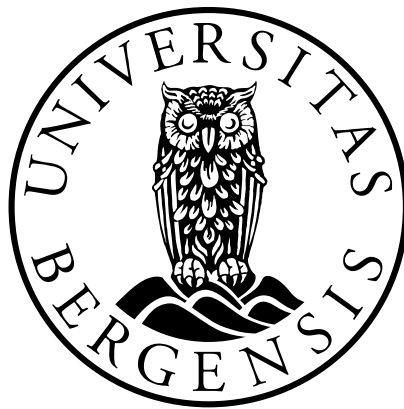

Forholdet mellom vinningsformålet og samfunnsansvaret i aksjeselskapsretten:

I hvilken grad kan aksjonærflertallet begunstige miljøvennlige og bærekraftige investeringsprosjekter på bekostning av vinningsformålet jf. § 5-21?

Kandidatnummer: 12

Antall ord:
13 992

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.05.2022

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Innledning.....	4
1.1 Temaet	4
1.2 Problemstillingen.....	5
1.2.1 Problemstillingens aktualitet.....	6
1.3 Avgrensninger	8
2 Aksjeloven § 5-21	9
2.1 Innledning.....	9
2.2 Bestemmelsens legislative begrunnelse.....	10
2.2.1 Likhetsprinsippet og majoritetsprinsippet.....	10
2.2.2 Minoritetsvernet	11
2.2.3 Vinningsformålet.....	12
2.2.3.1 Vinningsformålet begrunnelse	13
2.3 Bestemmelsens relevans for oppgavens problemstilling.....	14
2.3.1 Kan en tilsidesettelse av vinningsformålet til fordel for klima og miljø resultere i misbruk av flertallskompetansen jf. asl. § 5-21?.....	14
3 Forholdet mellom miljøhensynet og vinningsformålet	16
3.1 Innledning.....	16
3.2 «The business case»-argumentet	16
3.3 Vinningsformålet tidsperspektiv	19
4 Urimelighetsvilkåret.....	21
4.1 Innledning.....	21
4.2 «Urimelig» jf. asl. § 5-21.....	21
4.2.1 Vedtektene.....	23
4.2.2 Inngrepsterskelen	23
4.3 Saklighetskravet.....	24
4.3.1 Retningslinjer for saklighetsvurderingen	25
4.3.2 Selskapsinteressen og saklighetskravet.....	26
4.3.2.1 Selskapsinteressen og vinningsformålet.....	27
4.3.2.2 Forståelsen av selskapsinteressen ved motstrid mellom klimahensynet og vinningsformålet.....	29

4.3.2.2.1	Rettskildene.....	31
4.3.3	Sammenfatning.....	36
5	Vurderingstidspunktet	38
5.1	Innledning.....	38
5.2	Rettskildene	39
6	Oppsummerende betraktninger	42
	Litteraturliste	44

1 Innledning

1.1 Temaet

Generalforsamlingen består av aksjeselskapets aksjonærer og utgjør selskapets øverste myndighet jf. lov 13 juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 5-1 (aksjeloven – asl.).¹ Gjennom generalforsamlingen treffer aksjonærene vedtak i samtlige saker som angår selskapet, med unntak av særskilte, lovfastsatte saksområder.² Videre fastsetter asl. § 5-17 første ledd at «en beslutning av generalforsamlingen krever flertall av de avgitte stemmer (...)». Bestemmelsen gir anvisning på en hovedregel om alminnelig flertall for beslutninger som ikke krever særskilt flertall eller enstemmighet.³ Det følger imidlertid av asl. § 5-21 at generalforsamlingen ikke kan «treffe noen beslutning som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning». Bestemmelsen oppstiller forbud mot generalforsamlingens adgang til å misbruke sin flertallskompetanse, og har til hensikt å verne aksjonærenes vinningsformål.^{4, 5, 6} Vinningsformålet anses som aksjeselskapets grunnleggende premiss, og innebærer at hensikten med selskapet er å oppnå økonomisk gevinst.⁷ Vinningsformålet skal derfor, som den klare hovedregel, ivaretas ved generalforsamlingens beslutninger.

Det er imidlertid hevdet at selskapene har et «samfunnsansvar som rekker lenger enn» vinningsformålet.⁸ Global oppvarming og klimautfordringene kloden står overfor er en realitet som følge av menneskeskapt aktivitet.⁹ Det er derfor en uttalt ambisjon at samfunnet

¹ «Med aksjeselskap forstås ethvert selskap hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser (...)» jf. asl. § 1-1 annet ledd

² Se bl.a. asl. § 6-12 og 6-13

³ Se asl. §§ 5-18, 5-19, 5-20

⁴ Sammen med likhetsprinsippet jf. asl. § 4-1

⁵ Vinningsformålet kommer forutsetningsvis til uttrykk i asl. § 1-1 tredje ledd nr. 2 og § 2-2 annet ledd

⁶ Christoffersen, *Karnov Lovkommentar: Aksjeloven – asl. 1997*, note 1 til § 5-21, Lovdata.no (lest mai 2022)

⁷ Eriksen, *Aksjeklasser, adgangen til å regulere aksjeeieres rettigheter og forpliktelser i aksjeklasser* (2020) s. 213

⁸ Bråthen, *Selskapsrett* (2019) s. 71

⁹ Første del av FN's klimapanel sin rapport om klimaendringer (IPCC Sixth Assessment Report – Working Group 1: The physical Science Basis) viser at global oppvarming skyldes menneskeskapt aktivitet

må bli mer bærekraftig.^{10, 11} På den bakgrunn er det tatt til orde for at næringslivet må bidra.¹² Blant annet har Sjøfjell argumentert for at «næringslivet er en del av problemet og må være en del av løsningen», og at «uten å få selskapene med på laget er det svært lite sannsynlig at vi kan oppnå samfunnets overordnede mål om en bærekraftig utvikling».¹³ Uttalelsen forstås dithen at målsettingen om et bærekraftig samfunn forutsetter at selskapene integrerer klimahensyn i selskapsstyringen. Sitatet under er illustrerende:

At the heart of the unsustainability of business is the social norm of shareholder primacy. Shareholder primacy dictates that corporate purpose is to maximize returns to shareholders. The result is business that in aggregate is a driver of the current convergence of social and ecological crises, including climate change, biodiversity loss, resource scarcity, human rights violations, rising inequality and societal instability.¹⁴

En ser etter dette at aksjeselskaper først og fremst skal ha til formål å drive virksomhet som stimulerer til økonomisk avkastning. Samtidig er det tatt til orde for at aksjeselskapene må vektlegge hensynet til klima, miljø og bærekraft i selskapsdriften. Masteroppgaven tar dermed for seg konflikten mellom aksjeselskapers vinningsformål på den ene siden, og selskapets ansvar for klima og miljø på den annen. En befinner seg i et landskap som er gjenstand for begrenset rettslig ansvar, men som derimot preges av samfunnets forventninger.¹⁵

1.2 Problemstillingen

Konflikt mellom vinningsformålet og samfunnsansvaret oppstår når selskapets aksjonærer står overfor alternative investeringsobjekter, som hver for seg begunstiger henholdsvis vinningsformålet og klimahensynet. Konflikten realiseres i praksis når selskapets aksjeminoritet ønsker å maksimere selskapets gevinster, samtidig som aksjemajoriteten ønsker å vedta beslutninger som fremmer klima, miljø og bærekraftig utvikling. Dermed vil to

¹⁰ St.meld. Nr. 40 (2020-2021) s. 9: «Regjeringen har bestemt at 2030-agendaen med bærekraftsmålene skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer»

¹¹ Med begrepet «bærekraftig utvikling» menes en utvikling «som dekker dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov» jf. *Brundtlandkommisjonen/Vår felles framtid: verdenskommisjonen for miljø og framtid* (1987) s. 42

¹² St.meld. Nr. 10 (2008-2009) s. 6: «bedriftene møter i økende grad spørsmål (...) om bedriftens ansvar går lenger enn bare å følge loven i landet de er engasjert i»

¹³ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 310

¹⁴ Sjøfjell og Mähönen, *Corporate purpose and the misleading shareholder vs stakeholder dichotomy* (2021)

¹⁵ Elgesem og Høstmælingen, *Næringsliv og menneskerettigheter* (2019) s. 21

grupperinger med ulike målsettinger etableres. Dersom aksjemajoriteten på generalforsamlingen vedtar investeringsobjektet som fremmer klimahensynet på bekostning av vinningsformålet vil spørsmål om myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21 aktualiseres.

Majoriteten og minoritetens uenighet om hvorvidt miljøhensyn skal integreres i selskapsstyringen kan illustreres med følgende eksempel. Et norsk aksjeselskap driver virksomhet i Norge. Som følge av høye utgifter og dyr arbeidskraft er det fremmet forslag om at produksjonen skal legges til et lavkostnadsland, hvilket vil være gunstig for selskapets økonomi.¹⁶ Imidlertid har ikke det aktuelle produksjonslandet tilsvarende lovfaste miljøkrav som Norge. Flyttingen av produksjonen vil derfor medføre en høyere andel klimagassutslipp enn dersom virksomheten forble i Norge og underlagt nasjonale miljøkrav. Selskapets flertall stemmer imot forslaget av hensyn til klima og miljø. Aksjeminoriteten stemmer imidlertid for forslaget, da flyttingen av driften vil gi større avkastning og lavere kostnader. Den sentrale problemstillingen blir dermed *i hvilken grad* asl. § 5-21 utgjør en begrensning i flertallets adgang til å prioritere klima og miljø på bekostning av selskapets overordnede interesse i å oppnå økonomisk avkastning.

Oppgavens problemstilling går ut fra at det foreligger konflikt mellom miljøhensynet og vinningsformålet. Det er imidlertid ikke gitt at prioriteringen av miljø i selskapsdriften utelukker økonomisk avkastning.¹⁷ Til eksempel kan aksjemajoriteten fatte vedtak om å pålegge selskapet strengere miljøreguleringer enn det som gjelder på nasjonalt nivå. Beslutningen medfører økte utgifter for selskapet på kort sikt, og en umiddelbar krenkelse av vinningsformålet. Likevel kan beslutningen være både økonomisk besparende og bidra til å øke selskapets omdømme, hvilket vil kunne medføre økte inntekter på *lang sikt*. Problemstillingen åpner dermed for en drøftelse av myndighetsmisbruksvurderingens tidsperspektiv etter asl. § 5-21.

1.2.1 Problemstillingens aktualitet

Som illustrert overfor vil spørsmål om forholdet mellom aksjeselskapers samfunnsansvar og hensynet til gevinstmaksimering typisk realiseres når to aksjonærgrupperinger med ulike

¹⁶ I samsvar med hovedteseteorien er utgangspunktet at aksjeselskapet derimot ikke «kan flytte forretningsstedet ut av landet» jf. Prop. 100 L (2017-2018) s. 52. Se også TOSLO-2010-147861

¹⁷ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 312: «det er (...) ofte sammenfall mellom det å ivareta miljøet og det å oppnå gevinst for aksjonærene»

målsettinger oppstår. I samsvar med økende fokus på klimavennlig selskapsdrift er situasjonen praktisk og reell. Blant annet har aksjeselskapsretten de siste årene vært preget av at et økende antall aksjonærer aktivt forsøker å påvirke selskapsdriften til å bli mer miljøvennlig.¹⁸ Et slikt eksempel er Equinor ASA, der aksjonærene flere ganger har tatt til orde for justering av selskapsdriften i takt med klimautfordringene. I mai 2019 la to aksjonærer frem forslag om at selskapet skulle avstå fra olje- og gassaktivitet i særskilte områder av hensyn til klima og bærekraftig utvikling.¹⁹ Det ble også lagt frem forslag om at selskapsdriften måtte samsvare med Paris-avtalen, samt å satse på fornybar energi i større grad enn fossile energiresurser.^{20, 21} Det samme var tilfellet når World Wildlife Fund og Greenpeace i 2010 ble aksjonærer i daværende Statoil ASA, for på denne måten øke grønn innflytelse over selskapets prosjekter.²² Til slutt kan også StatoilHydros prosjekt om oljesandutvinning i Canada nevnes, hvilket var gjenstand for stor nasjonal debatt. Utvinningen ga utsikter til betydelig og langsiktig avkastning for selskapet. Flere reiste imidlertid spørsmål om hvorvidt den norske stat, som selskapets største aksjonær med 67 % av aksjene i selskapet, kunne benytte sin flertallskompetanse til å stanse driften som følge av at utvinningen var i strid med hensynet til miljø og bærekraftig utvikling.^{23, 24}

En ser etter dette at ettersom generalforsamlingen består av selskapets aksjonærer jf. asl. § 5-1 er spørsmålet om deres adgang til å påvirke selskapet til å gjennomføre en miljøvennlig og bærekraftig drift en praktisk problemstilling.²⁵ Problemstillingen fremstår heller ikke fullt ut avklart i norsk rett i dag.²⁶ Debatten preges i stor grad av samfunnets forventninger, samt en voksende anerkjennelse av at selskapene *har* et ansvar. Hvor stort dette ansvaret er, er

¹⁸ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 317

¹⁹ Tollaksen, *Equinor skal behandle forslag om å avstå fra olje- og gassaktivitet i visse områder* (2019) <https://www.aftenbladet.no/aenergi/i/MRAXlr/equinor-skal-behandle-forslag-om-aa-avstaa-fra-olje-og-gassaktivitet-i>

²⁰ Tollaksen, *Equinor skal behandle forslag om å avstå fra olje- og gassaktivitet i visse områder* (2019) <https://www.aftenbladet.no/aenergi/i/MRAXlr/equinor-skal-behandle-forslag-om-aa-avstaa-fra-olje-og-gassaktivitet-i>

²¹ Parisavtalen under FNs rammekonvensjon om klimaendringer vedtatt 12.12.2015

²² Aftenposten, *Miljøvernere har blitt Statoil-aksjonærer* (2010) <https://www.aftenposten.no/norge/i/6zdx0/miljoevernere-har-blitt-statoil-aksjonærer>

²³ Taxell, *Selskabers samfunnsansvar* (2008) s. 495

²⁴ Bjørkheim, *Staten kan kreve oljesandstopp* (2011) <https://www.aftenposten.no/norge/i/oAxqV/ndash-staten-kan-kreve-oljesandstopp>

²⁵ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 317

²⁶ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 47: «løsningen på en slik problemstilling ikke klar etter norsk rett i dag»

imidlertid usikkert. Tilnærmingen til problemstillingen påvirkes dermed av rettspolitiske betraktninger om hvordan rettstilstanden burde være.

1.3 Avgrensninger

Innledningsvis må det presiseres at når begrepet *aksjeselskapsretten* benyttes, henvises det i utgangspunktet til både allmennaksjeselskaper og aksjeselskaper.²⁷ Avhandlingen vil i det følgende ikke operere med noe skille mellom de ulike selskapsformene. Dette skyldes at misbruksreglene i aksjeloven og lov 13 juni 1997 nr.45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven -asal.) § 5-21 er like, både i innhold og utforming.²⁸ Utgangspunktet for den videre drøftelsen er dermed asl. § 5-21, uten at redegjørelsen skiller seg prinsipielt fra den som gjelder for asal. § 5-21.

Dernest kan det nevnes at det i det følgende forutsettes at selskapets vedtekter ikke bestemmer at det skal være «aksjer av ulike slag» jf. asl. § 4-1 første ledd annet punktum, som gir anvisning på stemmerettsbegrensninger for enkelte aksjer. Utgangspunktet for drøftelsen er dermed at «hver aksje gir én stemme» jf. asl. § 5-3 første ledd første punktum, slik at det ikke gjelder begrensninger i den enkelte aksjonærens stemmerett på generalforsamlingen.

Det følger presumtvt av asl. § 5-22 første ledd at generalforsamlingen ikke må treffe beslutninger «i strid med loven eller selskapets vedtekter». Oppgaven avgrensner imidlertid mot de tilfeller hvor aksjeselskapet er pålagt å prioritere klima og miljø i sin selskapsstyring. Dette vil typisk være der hvor selskapet er underlagt nasjonale eller internasjonale miljøkrav i lov og forskrifter, eller når det følger av selskapets vedtekter.²⁹, ³⁰ For oppgavens problemstilling er spørsmålet heller hvorvidt og i hvilken grad generalforsamlingen, uavhengig lovpålagte krav eller fastsatte vedtekter, *kan* prioritere miljø på eget initiativ jf. asl. § 5-21.

²⁷ Se asal. § 1-1 første ledd jf. annet ledd nr. 1-3 for hva som menes med allmennaksjeselskap

²⁸ Asal. § 5-21: «Generalforsamlingen kan ikke treffe noen beslutning som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning»

²⁹ Se bl.a. lov 17 mai 1814 om Kongeriket Norges Grunnlov § 112, lov 13 mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensinger og om avfall, og lov 19 juni nr. 100 2009 om forvaltning av naturens mangfold

³⁰ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 314-315

2 Aksjeloven § 5-21

2.1 Innledning

Asl. § 5-21 er en av aksjelovens generalklausuler og viderefører lov om aksjeselskaper 4 juni 1976 nr. 59 § 9-16.³¹ Bestemmelsen gir uttrykk for aksjonærenes gjensidige lojalitetsplikt, og er et utslag av alminnelige selskapsrettslige prinsipper.^{32, 33}

Det følger av asl. § 5-21 at

«generalforsamlingen kan ikke treffe noen beslutning som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning».

Etter asl. § 5-21 må det foreligge en misbrukshandling av en betydelig karakter jf. bruken av «urimelig».³⁴ Videre er formuleringen «andre aksjeeieres eller selskapets bekostning» en henvisning til generalforsamlingens krenkelse av henholdsvis likhetsprinsippet eller vinningsformålet.³⁵ Det følger imidlertid av asl. § 5-21 at beslutningen må være «egnet til» å «gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning». Etter sin ordlyd tilsier «egnet til» at det er tilstrekkelig at beslutningen er av en slik karakter at den har mulighet til å krenke likhetsprinsippet eller vinningsformålet. Tilsvarende følger av LG-2014-107987, hvor fremgår at det avgjørende er «om en slik potensiell virkning krenker vinningsformålet og/eller likhetsprinsippet».³⁶ Av samme oppfatning er Truyen, som slår fast at «egnet til» må forstås som et «krav om potensiell kausalitet».³⁷ En ser etter dette at asl. § 5-21 ikke oppstiller krav om at generalforsamlingens beslutning må ha materialisert seg i en krenkelse av vinningsformålet eller likhetsprinsippet, det er tilstrekkelig at den har slike egenskaper.

Videre følger det av asl. § 5-21 at generalforsamlingens beslutning må være egnet til å medføre en «urimelig fordel» [min kursivering]. Hvorvidt det foreligger myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21 beror således på hvorvidt beslutningen kan resultere i en «fordel» for visse

³¹ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 143

³² Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper* (2005) s. 306

³³ NUT 1970: 1 s. 123

³⁴ Se nærmere om urimelighetsvilkåret under pkt. 4 flg.

³⁵ Se pkt. 2.2

³⁶ LG-2014-107987 s. 12 (utskriftsvennlig versjon)

³⁷ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 204

aksjeeiere eller andre. Fordelsbegrepet anses derfor som et inngangsvilkår for myndighetsmisbruk.³⁸ En naturlig språklig forståelse av «fordel» tilsier at beslutningen må være egnet til å begunstige særskilte aksjonærer eller andre i form av et gode. Ordlyden avgrenser imidlertid ikke mot hva slags gode, hvilket tilsier at enhver form for begunstigelse omfattes av generalklausulen. Det samme gir Truyen anvisning på, i det han uttaler at fordelsbegrepet «omfatter ethvert gode», herunder både «økonomiske og organisatoriske rettigheter».³⁹ Overført til oppgavens problemstilling er det dermed klart at enhver beslutning som har potensiale til å tilgodese miljøet, enten i form av økonomisk kompensasjon, omlegging av bedriftens produksjon eller andre lignende tiltak, er en «fordel» jf. asl. § 5-21.

2.2 Bestemmelsens legislative begrunnelse

2.2.1 Likhetsprinsippet og majoritetsprinsippet

Asl. § 4-1 første ledd første punktum fastsetter hovedregelen om at «alle aksjer gir lik rett i selskapet», som gir anvisning på aksjeselskapsrettens likhetsprinsipp.⁴⁰ Likhetsprinsippet innebærer at «hver aksje gir en stemme» på generalforsamlingen jf. asl. § 5-3 første ledd første punktum, og betyr i realiteten at «de som til enhver tid er eiere av aksjene, har lik rett i selskapet *etter det antallet aksjer de eier*» [min kursivering].⁴¹

Som nevnt fastsetter asl. § 5-1 første ledd at «gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndigheten i selskapet». Generalforsamlingen utgjør følgelig aksjeselskapets øverste kollektive myndighet.^{42, 43} Dernest følger det av asl. § 5-17 at «en beslutning av generalforsamlingen krever flertall av de avgitte stemmer, om ikke noe annet er bestemt i loven». Sett i sammenheng med aksjelovens øvrige flertallsregler gir asl. § 5-17 første ledd anvisning på en hovedregel om alminnelig flertall for alle beslutninger som ikke krever særskilt flertall eller enstemmighet.⁴⁴ Asl. § 5-17 første ledd gir dermed direkte uttrykk

³⁸ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 208

³⁹ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 208

⁴⁰ Christoffersen, *Karnov lovkommentar: Aksjeloven – asl. 1997*, note 1 til § 4-1, Lovdata.no (lest mai 2022)

⁴¹ Aarbakke mfl., *Aksjeloven, Lovkommentar*, note 1.1 til § 4-1, Juridika.no (lest mai 2022)

⁴² Bråthen, *Rettslige nivåer for eierinnflytelse i aksjeselskaper* (2012) s. 30

⁴³ Prop. 140 L (2021-2022) s. 37

⁴⁴ Sml. asl. §§ 5-18 til 5-20

for aksjelovens majoritetsprinsipp.⁴⁵ Hensikten med en hovedregel om alminnelig flertall er å sikre generalforsamlingens beslutningsdyktighet og effektivitet i avgjørelsesprosessen.^{46, 47} Flertallsregelen vil i mange henseender dermed være nødvendig for selskapets effektive virksomhet.

Likhetsprinsippet, herunder asl. § 4-1 første ledd jf. asl. § 5-3 første ledd, sammenholdt med majoritetsprinsippet innebærer imidlertid at dersom en er i besittelse av flertallet av aksjene i selskapet vil aksjonæren/-e oppnå en svært dominerende rolle i selskapsstyringen. Truyen har på den bakgrunn tatt til orde for at majoritetsprinsippet er «utgangspunktet for styringen av aksje- og allmennaksjeselskaper» og at aksjonærer som «råder over halvparten av stemmene på generalforsamlingen, har i praksis kontroll med selskapet».⁴⁸ Det samme følger av HR-2020-1947-A, hvor det slås fast at «aksjeeiere, eller grupper av aksjeeiere, som har flertallet av stemmene i selskapet, har muligheten til å treffe beslutninger som innebærer misbruk av posisjonen».⁴⁹ Tilsvarende fremgår av forarbeidene, som fremhever at «flertallsaksjeeieren kommer under enhver omstendighet i en særstilling, fordi han i mange henseender faktisk kan dirigere selskapet (...)».⁵⁰

2.2.2 Minoritetsvernet

I og med at flertallet nyter betydelig beslutningsmyndighet som følge av likhets- og majoritetsprinsippet, må hensynet til aksjeminoriteten ivaretas. På den bakgrunn er asl. § 5-21 ment å være en sikkerhetsventil som skal «sikre et effektivt minoritetsvern», samt gjenopprette ubalansen i selskapsforholdet.^{51, 52} Asl. § 5-21 oppstiller derfor materielle og prosessuelle begrensninger i flertallets adgang til å fatte beslutninger som er egnet til å krenke aksjonærenes grunnleggende interesser i likebehandling og økonomisk avkastning.^{53, 54} Det samme følger av forarbeidene, hvor det fremgår at asl. § 5-21 har til hensikt å nærmere

⁴⁵ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 82

⁴⁶ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 5

⁴⁷ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 83

⁴⁸ Truyen, *Enevelde eller aksjonærdemokrati? – medbestemmelse og maktmisbruk i aksjeselskaper* (2005) s. 17

⁴⁹ HR-2020-1947-A avsnitt 36

⁵⁰ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 214

⁵¹ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper* (2005) s. 307

⁵² Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 85

⁵³ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 1

⁵⁴ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) under punkt 10.1.1 om minoritetsvern

«regulere eller begrense generalforsamlingens kompetanse av hensyn til den enkelte aksjeeier eller av hensyn til et mindretall» [min kursivering].⁵⁵ Minoritetsvernet er et grunnleggende prinsipp i den norske aksjeselskapsretten og kommer til uttrykk i flere lovbestemmelser i aksjeloven.^{56, 57}

2.2.3 Vinningsformålet

Myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21 forutsetter at generalforsamlingen har truffet en beslutning som er egnet til å «gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning».

Formuleringen «andre aksjeeiere» forstås dithen at det ikke kan fattes vedtak som er egnet til å sette enkelte aksjeeiere i en bedre posisjon enn de øvrige. Bestemmelsen må sees i sammenheng med likhetsgrunnsetningen som følger av asl. § 4-1 første ledd første punktum, hvor det fremgår at «alle aksjer gir lik rett i selskapet». Dersom enkelte aksjonærer gis en økonomisk eller organisatorisk fordel på bekostning av de øvrige, vil det være tale om en krenkelse av likebehandlingsprinsippet. For oppgavens problemstilling er imidlertid ikke likhetsprinsippet av relevans.

Likeledes kan det foreligge myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21 dersom beslutningen er egnet til å gi enkelte aksjonærer eller andre en fordel på «selskapets bekostning». I juridisk teori og rettspraksis er det lagt til grunn at formuleringen skal forstås som en henvisning til aksjeselskapers vinningsformål.⁵⁸ Det følger blant annet av LG-2014-107987 at «spørsmålet er om en slik potensiell virkning krenker vinningsformålet og/eller likhetsprinsippet jf. formuleringen «fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning»». ⁵⁹ Som redegjort for innledningsvis innebærer vinningsformålet at aksjeselskapets overordnede formål er å maksimere aksjonærenes økonomiske avkastning. Vinningsformålet er et grunnleggende prinsipp i aksjeselskapsretten, og aksjeloven tar sikte på «å gi hensiktsmessige regler for selskaper som skal gi sine aksjonærer en økonomisk vinning».⁶⁰ Prinsippet må sees i

⁵⁵ NUT 1970: 1 s. 138

⁵⁶ Eriksen Gjein, *Aksjeklasser, adgangen til å regulere aksjeeiers rettigheter og forpliktelser i aksjeklasser* (2020) s. 215

⁵⁷ Blant annet asl. § 5-2, § 5-25, § 6-28

⁵⁸ Se blant annet Eriksen Gjein, *Aksjeklasser, adgangen til å regulere aksjeeiers rettigheter og forpliktelser i aksjeklasser* (2020) s. 214 og 217

⁵⁹ LG-2014-107987 s. 12 (utskriftsvennlig versjon)

⁶⁰ Bråthen, *Selskapsrett* (2019) s. 70

sammenheng med aksjeselskapsrettens overordnede formål om å «bidra til verdiskapning ved optimal utnyttelse av samfunnets ressurser».⁶¹

Vinningsformålet kommer ikke til direkte uttrykk i aksjeloven. Prinsippet fremgår imidlertid forutsetningsvis av asl. § 1-1 tredje ledd nr. 2, som slår fast at aksjeloven ikke får obligatorisk anvendelse på «selskaper som ikke har økonomisk formål (...)».⁶² Bestemmelsen gir anvisning på at aksjeselskaper i utgangspunktet skal ha til hensikt å drive virksomhet som stimulerer til økonomisk avkastning. Vinningsformålet kan også utledes av en antitetisk tolkning av asl. § 2-2 annet ledd, hvor det fremgår at dersom selskapet «ikke skal ha til formål å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte, skal vedtektene inneholde bestemmelser om anvendelse av overskudd og av formuen ved oppløsning». Videre kan det argumenteres for at vinningsformålet presumtivist følger av asl. § 5-21, ettersom bestemmelsen fastsetter at vinningsformålet må ivaretas ved generalforsamlingens beslutninger.⁶³, ⁶⁴ Vinningsformålet er dessuten anerkjent som et aksjeselskapsrettslig prinsipp i HR-2016-1439-A (Bergshaven Holding-dommen).⁶⁵

2.2.3.1 Vinningsformålets begrunnelse

Aksjeselskapers vinningsformål begrunnes i første omgang av hensyn til selskapets aksjonærer, da aksjeeierne oppnår avkastning på sine investeringer ved et eventuelt utbytte jf. asl. § 8-1.⁶⁶ Prinsippet om gevinstmaksimering er dessuten av vesentlig betydning for selskapets kreditorer. Det følger av asl. § 1-1 første ledd at aksjeloven gjelder for «aksjeselskaper». Etter asl. § 1-1 annet ledd er et «aksjeselskap» ethvert selskap «hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser (...)». Bestemmelsen gir anvisning på at aksjonærene i et aksjeselskap nyter begrenset ansvar for selskapets forpliktelser, og er dermed ikke ansvarlig overfor selskapets kreditorer. At selskapets

⁶¹ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 101

⁶² Bråthen, *Karnov lovkommentar: Aksjeloven – asl 1997*, note 11 til § 1-1 3.ledd nr. 2, Lovdata.no (lest mai 2022)

⁶³ Jakobsen, *Vinningsformålet i norsk aksjeselskapsrett* (2018) s. 5-6

⁶⁴ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 106

⁶⁵ HR-2016-1439-A avsnitt 97

⁶⁶ Bråthen, *Selskapsrett* (2019) s. 70

overordnede formål er å oppnå maksimal avkastning sikrer dermed kreditorenes dekningsmuligheter.⁶⁷

I den forlengelse kan det også nevnes at ansvarsbegrensningen jf. asl. § 1-1 annet ledd er en vesentlig forutsetning for etableringen av risikopreget virksomhet. En slik forståelse er blant annet inntatt i Rt.2010 s. 306, der førstvoterende la til grunn at det begrensede ansvaret er et «grunnleggende aksjerettslig prinsipp av stor samfunnsmessig betydning, blant annet for å stimulere til etablering av risikofylt virksomhet».⁶⁸ Vinningsformålet er dermed avgjørende for evnen og viljen til å utvikle virksomhet beheftet med risiko, hvilket er nødvendig for selskapets aksjonærer, kreditorer og samfunnet for øvrig.

2.3 Bestemmelsens relevans for oppgavens problemstilling

2.3.1 Kan en tilsidesettelse av vinningsformålet til fordel for klima og miljø resultere i misbruk av flertallskompetansen jf. asl. § 5-21?

Som redegjort for under punkt 2.2.2 er asl. § 5-21 ment å være et minoritetsvern.

Minoritetsvernet innebærer at bestemmelsen i alminnelighet benyttes «(...) ved tvister mellom ledelsen/aksjemajoriteten og aksjeminoriteten».⁶⁹ Hensikten med asl. § 5-21 er dermed å utjevne den ubalansen som kan oppstå som følge av flertallsprinsippet. I situasjonen der hvor aksjemajoriteten ønsker å tilgodese klima og bærekraftige investeringsobjekter på bekostning av vinningsformålet vil imidlertid samtlige aksjonærer påvirkes. Det er dermed ikke tale om noen reell ubalanse i selskapsforholdet som følge av flertallets disposisjon. Tatt i betraktning bestemmelsens formål kan det rent umiddelbart se ut som at beslutninger som tilgodeser miljøet befinner seg på siden av bestemmelsens anvendelsesområde.

Asl. § 5-21 fastsetter imidlertid at generalforsamlingen ikke kan fatte beslutninger som er «egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning». Formuleringen «visse aksjeeiere» henviser til selskapets aksjonærer, og betyr at særskilte aksjonærer ikke må stilles i en bedre posisjon enn de øvrige. Likefullt gir bestemmelsen gir anvisning på at også «andre» kan tilgodesees. En naturlig språklig forståelse av «andre» tilsier at myndighetsmisbruk kan foreligge der hvor

⁶⁷ Bråthen, *Selskapsrett* (2019) s. 70

⁶⁸ Rt.2010 s. 306 avsnitt 69

⁶⁹ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 306-307

generalforsamlingens beslutning er egnet til å gi *andre enn selskapets aksjonærer* en fordel. Tilsvarende forståelse følger av forarbeidene, hvor det fremgår at generalforsamlingen «ikke må treffe tiltak som åpenbart er egnet til å gi visse aksjeeiere *eller tredjemann* en utilbørlig fordel (...)» [min kursivering].⁷⁰ Bestemmelsens ordlyd og forarbeider taler dermed for at prioriteringen av samfunnsinteresser kan være egnet til å medføre misbruk av generalforsamlingens kompetanse jf. asl. § 5-21.

Tilsvarende forståelse er lagt til grunn i juridisk teori. Det er blant annet hevdet at asl. § 5-21 utgjør en reell skranke for flertallets adgang til å prioritere miljø- og klimainteresser i sine beslutninger.⁷¹ Sjøfjell har i den forlengelse uttalt at «a decision of the general meeting, promoting environmental sustainability, could in theory be seen as violating the rule by being to the unfair detriment of the company» og videre at asl. § 5-21 «does constitute a barrier» i slike situasjoner.⁷² Også Truyen mener at bruken av «andre» tilsier at det ikke oppstilles «skranker for reglens anvendelsesområde» og videre at formuleringen «understreker at både aksjonærer og tredjemenn omfattes».⁷³

En ser etter dette at problemstillingen på den ene siden ikke befinner seg i kjernen av de tilfeller som bestemmelsen er ment å ramme, all den tid en beslutning som krenker vinningsformålet til fordel for klima og miljø vil ramme samtlige aksjonærer på lik måte. Likevel er bestemmelsens ordlyd klar på at en beslutning som tilgodeser tredjepartsinteresser kan utgjøre en krenkelse. Også bestemmelsens forarbeider og juridisk teori gir anvisning på en slik forståelse. De beste grunner taler dermed for at flertallets tilsidesettelse av vinningsformålet til fordel for klima- og miljøinteresser kan medføre myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21.

⁷⁰ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 111

⁷¹ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 319

⁷² Sjøfjell, *Sustainable Companies: Possibilities and Barriers in Norwegian Company Law* (2013) s. 32-33

⁷³ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevene misbruksprinsipper* (2005) s. 208

3 Forholdet mellom miljøhensynet og vinningsformålet

3.1 Innledning

Det følger av asl. § 5-21 at generalforsamlingens beslutning må være «egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning».

Som jeg slo fast overfor henviser formuleringen «på selskapets bekostning» jf. asl. § 5-21 til aksjeselskapers vinningsformål. Myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21 forutsetter derfor at disposisjonen er egnet til å krenke aksjonærenes muligheter for økonomisk avkastning. Oppgavens problemstilling går videre ut fra at klimahensynet og vinningsformålet ikke lar seg forene. En kan imidlertid problematisere hvorvidt det i alle tilfeller er konflikt mellom hensynet til klima og hensynet til maksimal avkastning. Argumentet er følgelig at det i enkelte tilfeller er sammenfall mellom miljøhensynet og vinningsformålet.^{74, 75}

3.2 «The business case»-argumentet

Som antydnet er det ikke gitt at en beslutning som er fordelaktig for klima og miljø umiddelbart vil være ufordelaktig for selskapets økonomiske stilling. Presumsjonen styrkes av det såkalte «business case»-argumentet, hvilket går ut på at det ofte vil være økonomisk gunstig for selskapet å ta hensyn til klimaet i selskapsstyringen.⁷⁶ Synspunktet er at prioritering av klima og bærekraftig utvikling ikke nødvendigvis utelukker økonomisk avkastning, og at integreringen av miljøhensyn i selskapsstyringen ofte vil være egnet til å ivareta vinningsformålet. Ut fra en slik betraktning kan en dermed argumentere for at en beslutning som tilgodeser klima- og miljøhensyn i mange henseender ikke vil være «på selskapets bekostning» jf. asl. § 5-21.

At vinningsformålet og hensynet til klima ikke er gjensidig utelukkende kan belyses ved flere eksempler. For det første vil selskapet i mange tilfeller oppleve at miljøvennlig drift er økonomisk besparende.⁷⁷ Til illustrasjon kan det vises til et forskningsprosjekt som fokuserte

⁷⁴ Bråthen, *Samfunnsansvar, selskapers adgang til å gi gaver til allmennyttige formål* (2004) s. 27

⁷⁵ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 312

⁷⁶ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 313

⁷⁷ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 313

på korrelasjonen mellom selskapets lønnsomhet og ivaretakelsen av miljøhensyn i driften.⁷⁸ Prosjektet viste at bedriftenes driftsresultat bestod på tross av en miljøvennlig omlegging.^{79, 80} Samme var tilfellet med hotellkjeden Scandic, som de siste årene har vært preget av en tydelig miljøstrategi. Fokus på klima og bærekraftig utvikling viste seg å lønne seg økonomisk.⁸¹ I den forlengelse kan det vises til en studie gjennomført av Flammer i 2015, som tok for seg virkningene av konkrete vedtak fattet av generalforsamlingen for å bedre virksomhetens samfunnsansvar.⁸² Ved å sammenligne utviklingen i virksomheter som fremmet samfunnsansvar med selskaper som ikke gjorde det kom Flammer til at «selskapene som satset på samfunnsansvar, både ble mer verdt og mer lønnsomme».⁸³ Det samme var tilfellet i en studie gjennomført av Eccles i 2014, som så nærmere på virkningen av selskapers fokus på bærekraft i selskapsstyringen.⁸⁴ Studien sammenlignet store børsnoterte selskaper som i ulik grad hadde prioritert bærekraftstiltak. Utviklingen fra 1993 til 2014 viste at selskapene som allerede på 1990-tallet hadde ivaretatt hensynet til bærekraft i driften *både* var mer miljøvennlig og mer lønnsomme i 2014.⁸⁵

Videre pålegger offentlige myndigheter næringslivet korrigerende klimatiltak i form av miljøavgifter. Miljøavgifter, slik som CO₂-avgift, drivstoffavgifter og veiavgifter, har til hensikt å regulere markedet slik at aktørene i næringslivet tar hensyn til virksomhetens negative påvirkninger på klima og miljø i selskapsstyringen.⁸⁶ Tanken er at slike avgifter *på sikt* skal medføre insentiv for miljøvennlige endringer.⁸⁷ Til illustrasjon kan en tenke seg et større aksjeselskap som driver virksomhet preget av klimarelatert risiko med utslipp av store mengder CO₂. Selskapet velger så å legge om produksjonen ved å investere i ny og renere teknologi. Omleggingen er kostbar, men likevel egnet til å øke selskapets vinning på lang sikt ettersom offentlige avgifter reduseres som følge av myndighetenes incentivordninger. Et slikt

⁷⁸ Hansen et al., *Miljømessig og økonomisk bærekraft på gårder med økologisk eller konvensjonell melkeproduksjon – studie av 20 gårder i Møre og Romsdal*, NORSØK Rapport Vol. 6 nr. 10 (2021)

⁷⁹ Hansen et al., *Miljømessig og økonomisk bærekraft på gårder med økologisk eller konvensjonell melkeproduksjon – studie av 20 gårder i Møre og Romsdal*, NORSØK Rapport Vol. 6 nr. 10 (2021) s. 45

⁸⁰ Flaten, *Går lønnsom og miljøvennlig drift overens?* (2020) <https://www.agropub.no/fagartikler/gar-lonnsom-og-miljovennlig-drift-overens>

⁸¹ Klimaløftet (magasin utgitt av Miljøverndepartementet), *Miljøatsingen var noe av det klokeste vi gjorde* (2010) s. 18-19 <https://issuu.com/miljoeverndepartementet/docs/klimavinnere/18>

⁸² Flammer, *Does Corporate Social Responsibility Lead to Superior Financial Performance? A Regression Discontinuity Approach* (2015) <http://dx.doi.org/10.1287/mnsc.2014.2038>

⁸³ Utgård, *Er samfunnsansvar lønnsomt?* (2017) <https://old.magma.no/er-samfunnsansvar-lonnsomt>

⁸⁴ Eccles et al., *The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance* (2011), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1964011

⁸⁵ Utgård, *Er samfunnsansvar lønnsomt?* (2017) <https://old.magma.no/er-samfunnsansvar-lonnsomt>

⁸⁶ NOU 2015: 15 s. 11

⁸⁷ NOU 2015: 15 s. 7

eksempel er økte avgifter på skadelige klimautslipp fra transportsektoren. Det har vært argumentert for at «det skal løne seg å velje grønt» og at «ein stabil og føreseieleg karbonpris framover gir sterke insentiv til å investere i, og bruke, nullutsleppsteknologi".^{88, 89} I den forlengelse kan det også vises til EU-kommisjonens handlingsplan for sirkulær økonomi, som blant annet innfører en rekke incentivordninger som anerkjenner bærekraftige og miljøvennlige produkter.⁹⁰ En ser dermed at det ofte vil være økonomisk fordelaktig for selskapene å velge dyre, men miljøvennlige anstrengelser, som følge av at tiltakene vil være egnet til å redusere avgifter og andre offentlige insentiver.

Videre kan selskapets interesse i økonomisk avkastning begrunnes i selskapets omdømmebetraktninger. Det har utviklet seg internasjonale og nasjonale miljøstandarder, hvilket igjen har medført økte forventninger fra samfunnet hva gjelder selskapers fokus på miljø og klima. En konsekvens av denne tendensen i samfunnet er at stadig flere velger det miljøvennlige alternativet.⁹¹ Eksempelvis kan et større selskap stå overfor to ulike produksjonsmetoder, der det ene alternativet er mer miljøvennlig enn det andre. Det mest miljøvennlige alternativet er imidlertid dyrere. Rent umiddelbart er det minst miljøvennlige alternativet det mest kostnadsbesparende for selskapet. Imidlertid skal en ikke undervurdere betydningen av omdømmebetraktninger og reklameverdien det mest miljøvennlige alternativet vil medføre, hvilket igjen vil gi inntekter ved økt salg på sikt. I samme retning trekker prinsippene fra A/S Freia Chokolade Fabrik-saken, Rt.1922 s. 272 (heretter Freia-dommen), hvor det var reist spørsmål om hvorvidt generalforsamlingen hadde adgang til å vedta at 250 000 kroner av selskapets overskudd på nærmere 1,6 millioner kroner skulle gis som gave til et fond som fremmet helsemessige interesser.⁹² Førstvoterende slo fast at «gaven vilde ha stor betydning for selskapet og dets fremtidige virke som reklame, nemlig derved af den henleder opmerksomheten paa selskapet og samlet interessen om det paa en for selskapet meget heldig maate».⁹³ Bråthen har tatt til orde for tilsvarende: «aksjonærene kan se seg tjent med at selskapet får et godt renommé gjennom et positivt samkvem med omverdenen, for eksempel ved en kommersielt motivert sponning eller PR-satsning fra selskapets side».⁹⁴ Også

⁸⁸ St.meld. nr. 13 (2020-2021) s. 13

⁸⁹ St.meld. nr. 13 (2020-2021) s. 14

⁹⁰ Circular Economy Action Plan, for a cleaner and more competitive Europe (CEAP), COM(2020) 98, https://ec.europa.eu/environment/pdf/circular-economy/new_circular_economy_action_plan.pdf

⁹¹ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 313

⁹² Bråthen, *Samfunnsansvar – selskapers adgang til å gi gaver til allmennyttige formål* (2006) s. 27

⁹³ Rt.1922 s. 272 s. 274

⁹⁴ Bråthen, *Samfunnsansvar, selskapers adgang til å gi gaver til allmennyttige formål* (2006) s. 27

Truyen har argumentert for at en ansvarlig drift av virksomheten med hensyn til miljø vil være økonomisk fordelaktig for selskapet, ettersom en slik drift «ofte [er] en forutsetning for profittmaksimering» som følge av at «investorer, ansatte, kunder, kreditorer og andre forbindelser vil foretrekke et selskap som opererer innenfor en allment akseptert etisk norm». ⁹⁵ Videre er det hevdet at beslutninger av en slik karakter ofte vil «være i overensstemmelse med vinningsformålet (...) dersom positiv omtale gir økt salg og større inntekter enn alternativ bruk av midlene». ⁹⁶

En ser etter dette at ivaretagelsen av klima- og miljøhensyn ofte ikke vil være problematisk med hensyn til vinningsformålet. ⁹⁷ Dermed kan aksjemajoriteten i mange tilfeller fatte beslutninger som ivaretar miljøet uten at vedtaket anses som myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21, ettersom hensynet til gevinstmaksimering opprettholdes ved en miljøvennlig selskapsdrift. ⁹⁸ Annerledes er det der hvor det oppstår interessemotsetning mellom aksjonærenes interesse i økonomisk avkastning og ivaretagelsen av klima, hvilket jeg drøfter nærmere under punkt 4.3 i forbindelse med urimelighetsvilkåret. ⁹⁹

3.3 Vinningsformålets tidsperspektiv

Argumentet over forutsetter at vinningsformålet som regel må vurderes i et lengre tidsperspektiv enn beslutningstidspunktet, ettersom disposisjonens virkninger sjeldent viser seg umiddelbart etter at beslutningen er fattet. ¹⁰⁰ Spørsmålet er dermed hvilket tidsperspektiv en skal anlegge ved vurderingen av hvorvidt vinningsformålet er ivare tatt når generalforsamlingen har vedtatt en beslutning som prioriterer klima- og miljøhensyn.

Det er for det første hevdet at selskapsretten må forstås i et langsiktig perspektiv. ¹⁰¹ I den forlengelse kan en trekke paralleller til alminnelige investeringsbeslutninger, hvilket ofte vil være beheftet med tap over en lenger periode, før de eventuelt vil kunne oppnå positiv økonomisk avkastning. På samme måte vil generalforsamlingens beslutninger kunne være beheftet med tap og risiko, før antagelsen senere viser seg å inntre. Alminnelige

⁹⁵ Taxell, *Selskabers samfunnsansvar* (2008) s. 492

⁹⁶ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 327

⁹⁷ Bråthen, *Samfunnsansvar – selskapers adgang til å gi gaver til allmennyttige formål* (2006) s. 27

⁹⁸ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 319

⁹⁹ Bråthen, *Samfunnsansvar – selskapers adgang til å gi gaver til allmennyttige formål* (2006) s. 27

¹⁰⁰ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 314

¹⁰¹ Aarbakke m.fl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven: lovkommentar* (2017) s. 507

risikobetraktninger taler dermed for at det fremstår lite hensiktsmessig at beslutningstidspunktet utgjør utgangspunktet for hvorvidt vinningsformålet er ivaretatt, ettersom en slik tilnærming potensielt vil kunne hindre en effektiv ressursutnyttelse som på lang sikt kan gi økonomisk avkastning for selskapet.¹⁰²

Tilsvarende betraktninger følger av Freia-dommen. Førstvoterende tok til orde for at «generalforsamlingen som selskapets øverste organ må ha en ustrakt myndighet til at treffe ogsaa en gaveforføyning som findes om end kun indirekte eller i det lange løp, at ville tjene til fremme av selskapets interesser (...)».¹⁰³ Av samme oppfatning er Truyen, i det han slår fast at «vinningsformålets innhold kan også ses i et lengre tidsperspektiv» og videre at «kravet om gevinstmaksimering strekker seg lenger enn til kun å gjelde den umiddelbare gevinsten».¹⁰⁴

Det synes etter dette klart at vinningsformålet må forstås i et lengre tidsperspektiv, slik at en disposisjon som på beslutningstidspunktet ikke er i overensstemmelse med vinningsformålet, likevel kan samsvare med selskapets interesse i økonomisk avkastning på sikt. Som slått fast under punkt 4.2 innebærer imidlertid urimelighetsvilkåret jf. asl. § 5-21 et krav om saklighet. Som redegjørelsen under punkt 4.3.2.1 viser må rettsanvenderen derfor ta i betraktning den konkrete økonomiske risikoen beheftet disposisjonen ved urimelighetsvurderingen. Saklighetskravet fungerer dermed som en skranke for vinningsformålets langsiktige tidsperspektiv.

¹⁰² Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 109

¹⁰³ Rt.1922 s. 272 s. 273

¹⁰⁴ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 109

4 Urimelighetsvilkåret

4.1 Innledning

Etter asl. § 5-21 må generalforsamlingen ha fattet en «beslutning som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en *urimelig* fordel (...)» [min kursivering]. Rent umiddelbart gir «urimelig» jf. asl. § 5-21 anvisning på en avveiningsmarkør som innebærer en konkret skjønsmessig vurdering av vedtakets rimelighet.¹⁰⁵, ¹⁰⁶ En konkret skjønsmessig vurdering av disposisjonens rimelighet tilsier videre at generalforsamlingen erkjennes en betinget adgang til å krenke vinningsformålet til fordel for andre interesser. Dessuten er aksjemajoriteten gitt «et betydelig spillerom for uhensiktsmessige beslutninger».¹⁰⁷ Overført til vår problemstilling innebærer urimelighetsvilkåret at generalforsamlingen i *en viss utstrekning* har adgang til å krenke hensynet til gevinst til fordel for klima og bærekraftige investeringsobjekter.¹⁰⁸ Spørsmålet er imidlertid *når* en slik beslutning må anses «urimelig» jf. asl. § 5-21.¹⁰⁹

4.2 «Urimelig» jf. asl. § 5-21

Som illustrert over innebærer urimelighetsvilkåret at det må foretas en konkret, skjønsmessig vurdering av vedtakets hensiktsmessighet. En slik tilnærming til urimelighetsvilkåret ble inntatt i Rt.1966 s. 70, Oppsal Borettslag-dommen. Saken gjaldt aksjemajoritetens adgang til å beslutte vedtak om å anlegge garasjer og parkeringsplasser i et borettslag. På den bakgrunn ble det reist spørsmål om hvorvidt det forelå myndighetsmisbruk i medhold av uskrevne myndighetsprinsipper som følge av krenkelse av likhetsprinsippet. Blant annet uttaler førstvoterende at «et slikt vedtak (...) må etter mitt syn godtas som gyldig hvis det fremtrer som en saklig avgjørelse og innebærer en *fornuftig ordning som alt i alt er til gagn* for borettslaget» [min kursivering].¹¹⁰

¹⁰⁵ Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt* (2004) s. 392: «Med «avveiningsmarkør» meiner Sundby det ordet som omtaler den rettslege standarden eller vurderingstemaet, til dømes ordet «urimeleg»»

¹⁰⁶ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 258

¹⁰⁷ Truyen, *Enevelde eller aksjonærdemokrati? – medbestemmelse og maktmisbruk i aksjeselskaper* (2005) s. 20

¹⁰⁸ Taxell, *Selskabers samfunnsansvar* (2008) s. 496

¹⁰⁹ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 46-47: «løsningen på en slik problemstilling er ikke klar etter norsk rett i dag»

¹¹⁰ Rt.1966 s. 70 s. 74

I den forlengelse har det vært hevdet at urimelighetsvilkåret fører med seg krav om at beslutningen ikke må rukke ved balansen i selskapsstyringen. Det er blant annet slått fast at «grunnpilaren for målestokken er balanse i selskapsforholdet».¹¹¹ Hvorvidt beslutningen er «urimelig» jf. asl. § 5-21 avhenger dermed av hvorvidt balansen mellom majoriteten og minoriteten i selskapsforholdet består. At urimelighetsvilkåret fordrer en vurdering av balansen i selskapet kommer blant annet til uttrykk i Rt.1995 s. 1026 (Sandaker-dommen), som reiste spørsmål om hvorvidt generalforsamlingen kunne fatte vedtak om en svært gunstig og langvarig leiekontrakt. Førstvoterende la til grunn at problemstillingen er hvorvidt kontrakten ga leietakeren fordeler i en slik grad at «det derved oppstod en *mangel på balanse totalt sett*» [min kursivering].¹¹² Videre har Truyen tatt til orde for at «et allment krav om balanse setter skranker for majoritetens handlefrihet, men sikrer samtidig en betydelig fleksibilitet innenfor yttergrensen for kompetanseutøvelsen».¹¹³ En ser etter dette at aksjemajoriteten er tildelt et forholdsvis vidt handlingsrom med hensyn til å fatte mer eller mindre urimelige beslutninger jf. asl. § 5-21. Videre fremstår handlingsrommet nødvendig for en effektiv gjennomføring av selskapsstyringen. Rent umiddelbart synes dermed aksjemajoriteten å være erkjent et vidt spillerom uten klare retningslinjer for hva slags disposisjoner som anses legitime jf. asl. § 5-21. Samme forståelse følger av forarbeidene, hvor det fremgår at «formuleringen av en slik bestemmelse (...) må nødvendigvis bli nokså «rund», men den antas likevel å ha en viss nyttevirkning».¹¹⁴

Truyen har imidlertid tatt til orde for at urimelighetsvurderingen likevel ikke beror «på et helt fritt skipperskjønn», og at vurderingen må basere seg på en argumentasjonsmodell bestående av to kumulative vilkår, herunder en inngrepsterskel og et krav om saklighet.¹¹⁵

Totrinnsmodellen er videreført i juridisk teori og rettspraksis, og anses i dag som en sikker retningslinje for urimelighetsvurderingen.¹¹⁶ Blant annet kan det vises til en sak fra Gulating lagmannsrett som gjaldt generalforsamlingens endringer av vedtektene i et aksjeselskap, LG-

¹¹¹ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 210

¹¹² Rt.1995 s. 1026 s. 1032

¹¹³ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 210

¹¹⁴ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 111-112

¹¹⁵ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 315

¹¹⁶ Woxholt, *Selskapsrett* (2014) s. 76

2014-107987, hvor Truyens argumentasjonsmodell ble lagt til grunn som rettslig utgangspunkt for misbruksvurderingen.¹¹⁷

4.2.1 Vedtektene

Vedtektene oppstiller rammene for selskapsstyringen jf. asl. § 2-2 jf. § 2-1. Hvorvidt en disposisjon er «urimelig» jf. asl. § 5-21 beror i første omgang på selskapets vedtekter og formål. Tilsvarende er lagt til grunn i juridisk teori, hvor det fremgår at utgangspunktet for rimelighetsvurderingen er «en konkret tolkning av selskapets vedtektsbestemte virksomhet».¹¹⁸

Oppgaven går imidlertid ut fra at vedtektene gir liten eller ingen veiledning om rekkevidden av urimelighetsvilkåret ved konflikt mellom vinningsformålet og ivaretagelsen av samfunnshensyn. Videre forutsettes det at selskapets vedtekter ikke gir anvisning på miljøkrav som går lenger enn de nasjonale lovbestemte kravene.¹¹⁹ Altså slik at selskapet ikke har vedtektsbestemt at selskapet til enhver tid skal velge det mest miljøvennlige alternativet hva gjelder drift, teknologi, produksjon eller lignende.

I tilfellene skissert overfor vil generalforsamlingen være forpliktet til å følge selskapets vedtekter i selskapsstyringen jf. asl. § 5-22, som forutsetningsvis gir anvisning på at generalforsamlingens beslutning ikke må være «i strid med (...) selskapets vedtekter».

4.2.2 Inngrepsterskelen

I henhold til den nevnte argumentasjonsmodellen oppstiller urimelighetsvilkåret først og fremst en inngrepsterskel.¹²⁰ Synspunktet er at urimelighetsvilkåret fordrer at det foreligger avvik fra en alminnelig norm.¹²¹ Pliktsubjektene er dermed gitt «en skjønnsmargin uten hensyn til om beslutningen er saklig begrunnet», og at saklighetsvurderingen kun aktualiseres i de tilfeller hvor inngrepsterskelen er overtrådt.¹²² Inngrepsterskelen er begrunnet av hensyn

¹¹⁷ LG-2014-107987 S. 11: «Truyen inndeler her urimelighetsvilkåret i to komponenter; ein inngrepsterskel og eit saklegvilkår (...)» (utskriftsvennlig versjon)

¹¹⁸ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 30

¹¹⁹ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 316

¹²⁰ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 262

¹²¹ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 262

¹²² Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 315

til effektivtetsbetraktninger og generalforsamlingens behov for fleksibilitet i styringen av selskapet.¹²³ Den konkrete inngrepsterskelen må derfor være relativt vid i de tilfeller hvor generalforsamlingens disposisjon medfører krenkelse av vinningsformålet, siden slike beslutninger som regel er begrunnet i forretningsmessige vurderinger. På den bakgrunn er det hevdet at så fremt beslutningen ikke medfører en «kvalifisert krenkelse av vinningsformålet, åpner [...] pliktsubjektene skjønnsmargin for både feil og udugelighet».¹²⁴

Det forutsettes i det følgende at inngrepsterskelen er oversittet. Det avgjørende med hensyn til oppgavens problemstilling er hvorvidt saklighetskravet i henhold til «urimelig» jf. asl. § 5-21 er ivaretatt.

4.3 Saklighetskravet

Når inngrepsterskelen er overtrådt er spørsmålet hvorvidt generalforsamlingens beslutning er saklig. Et krav om saklighet tilsier at beslutningen må fremstå fornuftig begrunnet, alle forhold tatt i betraktning. Truyen har videre tatt til orde for at saklighetskravets primære funksjon er å «åpne for en utvidelse av majoritetskompetansen utover den skjønnsmarginen som følger av inngrepsterskelen».¹²⁵ Saklighetskravet angir dermed retningslinjer for aksjemajoritetens utvidede styringsrom.

Som jeg redegjorde for under punkt 2.2.4, er det overordnede formålet med aksjeselskapet å maksimere aksjonærenes økonomiske gevinst. Likevel indikerer saklighetskravet at vinningsformålet i en viss utstrekning kan tilsettes til fordel for klima og miljø, så fremt beslutningen er hensiktsmessig begrunnet. Tilsvarende har Truyen argumentert for, i det han uttaler at «innenfor rammen av reglene om myndighetsmisbruk gjør proporsjonalitetsavveiningen at slike samfunnsinteresser kan tilgodeses ved en presisering av saklighetsvilkåret».¹²⁶ Det kan imidlertid problematiseres hvorvidt saklighetskravet oppstiller begrensninger i *hvilke interesser* som kan tas i betraktning. Behovet for forutberegnelighet tilsier at svært vidtrekkende tredjemanninteresser ikke burde begunstiges ved generalforsamlingens vedtak under henvisning til at beslutningen er saklig begrunnet. Likevel

¹²³ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 317

¹²⁴ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 317

¹²⁵ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 263

¹²⁶ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 328

har Truyen slått fast at saklighetsvilkåret åpner for at generalforsamlingen kan vedta «beslutninger som er egnet til å fremme allmennyttige eller liknende formål».¹²⁷ Klima- og miljøhensyn må sies å befinne seg i kjernen av hva som anses som allmennyttige formål, hvilket betyr at aksjemajoriteten har adgang til å prioritere klima- og bærekraft i selskapsstyringen. Det springende punkt er imidlertid i hvilken utstrekning saklighetskravet oppstiller begrensninger for en slik prioritering. Som jeg drøfter under punkt 4.3.2 synes løsningen å bero på en konkret tolkning av hvordan begrepet *selskapsinteressen* skal forstås.

4.3.1 Retningslinjer for saklighetsvurderingen

Før jeg går over til å drøfte forholdet mellom saklighetskravet og selskapsinteressen er det av relevans å redegjøre for alminnelige retningslinjer som gjør seg gjeldende ved saklighetsvurderingen.

For det første vil særtrekk ved det enkelte selskapet være egnet til å påvirke aksjeminoritetens behov for vern mot myndighetsmisbruk, hvilket igjen påvirker den konkrete saklighetsvurderingen etter asl. § 5-21.¹²⁸ Slike karakteristikk kan være antall aksjonærer, aksjespredningen, selskapets omsetningsvolum og karakteren av samarbeid. I forarbeidene er det blant annet hevdet at vurderingens handlingsrom burde være større for aksjeselskaper enn allmennaksjeselskaper, ettersom relasjonen mellom styret, daglig leder og de øvrige aksjonærene gjerne er mindre i aksjeselskaper.¹²⁹, ¹³⁰ Videre vil det være av betydning om selskapets virksomhet bærer preg av personlig samarbeid. Jo flere aksjonærer, jo mindre er tilknytningen mellom dem. Det har vært argumentert for at et «snevert styringsrom for majoritetsbeslutninger kan virke handlingslammende i et selskap med mange aksjonærer».¹³¹ Effektivitetsbetraktninger taler nødvendigvis for at saklighetsnormen økes i slike tilfeller.

For oppgavens problemstilling forutsettes det at generalforsamlingens beslutning er egnet til å krenke vinningsformålet, og ikke likhetsprinsippet. I juridisk teori er det tatt til orde for at

¹²⁷ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 318

¹²⁸ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 234

¹²⁹ NOU 1996: 3 s. 52

¹³⁰ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 235

¹³¹ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 236-237

domstolsprøvelsen er begrenset der hvor vinningsformålet er krenket.^{132, 133} På den bakgrunn må styringsrommet være «betydelig» i de tilfeller hvor en disposisjon krenker vinningsformålet.¹³⁴ Synspunktet er at vinningsformålet, i motsetning til likhetsprinsippet, er nært beslektet styringen av selskapet, hvilket er vurderinger domstolen tradisjonelt burde avstå fra å overprøve inngående.¹³⁵

Dernest er et moment i saklighetsvurderingen hvorvidt og i hvilken grad aksjeminoriteten har mulighet til å tre ut av selskapet.¹³⁶ Dersom aksjeminoriteten ikke får solgt aksjene sine til markedspris som følge av beslutningen er aksjonærene «i realiteten låst i selskapsforholdet».¹³⁷ Hensynet til et effektivt minoritetsvern tilsier at saklighetskravet burde skjerpes i slike tilfeller.

Videre er pliktsubjektene etter asl. § 5-21 selskapets egne deltakere, ettersom generalforsamlingen er et kollektivt organ bestående av aksjonærene selv jf. asl. § 5-1. Motsetningsvis er pliktsubjektene etter asl. § 6-28 «styret og andre som (...) representerer selskapet». Det kan dermed argumenteres for at selskapets ledelse må ha en noe snevrere kompetanse til å treffe beslutninger etter asl. §6-28, ettersom pliktsubjektene er «underlagt et strengt tillitsmannsansvar i kraft av at de forvalter andres midler».¹³⁸

Endelig kan det nevnes at det har skjedd en økende anerkjennelse av selskapers samfunnsansvar. Avgjørelser som er begrunnet av hensyn til samfunnets interesser kan dermed fremstå saklig på grunn av tendensen i samfunnet. Denne antagelsen drøftes inngående under pkt. 4.3.2 om selskapsinteressen.

4.3.2 Selskapsinteressen og saklighetskravet

Som redegjort for under punkt 4.3 innebærer saklighetskravet at beslutningen må være hensiktsmessig begrunnet. I rettspraksis og juridisk teori er saklighetskravet ytterligere presisert ved at beslutningen som den klare hovedregel må være *saklig begrunnet i selskapets*

¹³² Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 318

¹³³ Truyen, *General principles on the abuse of shareholders rights in Nordic legislation*, Company Law and SMEs (2010) s. 185

¹³⁴ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 318

¹³⁵ Se blant annet Rt.1992 s. 1682 (Østlendingen-dommen) og Rt.2013 s. 241 (Stangeskovene-dommen)

¹³⁶ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 317

¹³⁷ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 317

¹³⁸ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 318

interesser.¹³⁹ Det fremgår blant annet av LG-2014-107987 at generalforsamlingens beslutning må «ha et saklig og forsvarlig grunnlag i selskapets og aksjeeierfellesskapets interesse» og videre at «det sentrale formål med generalklausulen er å ramme generalforsamlingsvedtak som savner et slikt grunnlag (...)».¹⁴⁰ Det samme følger av forarbeidene.¹⁴¹ På den bakgrunn må det derfor redegjøres for hvordan begrepet *selskapsinteressen* skal forstås, all den tid grensedragningen er av vesentlig betydning for hvorvidt en beslutning som tilgodeser klima og bærekraftige investeringsprosjekter er «urimelig» jf. asl. § 5-21.¹⁴² Samme forståelse har Sjøfjell tatt til orde for:

Shareholders also have a legitimate expectation with regard to how the company is run, generally perceived as comprising of two elements, the principle of shareholder equality and the objective of generating profit. Violating one of them, the latter presumably being the most relevant for the case of sustainability, in an unreasonable (unfair) manner, is generally seen as constituting abuse. *The concept of the company interest is significant here* [min kursivering].¹⁴³

4.3.2.1 Selskapsinteressen og vinningsformålet

Begrepet selskapsinteressen nyter ingen entydig definisjon, verken i lovgivningen, rettspraksis eller juridisk teori. Rent umiddelbart forstås selskapsinteressen dithen at begrepet omfatter samtlige beslutninger som må antas å være i selskapets beste, tatt i betraktning selskapets virksomhet og formål. Dramstad har videre hevdet at selskapsinteressen er en «samlebetegnelse på hvilke interesser som omfattes av selskapskonstruksjonen».¹⁴⁴

Selskapets vedtekter vil som hovedregel være utgangspunktet for hva som utgjør selskapets interesser og formål.¹⁴⁵ Videre følger det av asl. § 1-1 tredje ledd nr. 2 at aksjeloven ikke gjelder for «selskaper som ikke har økonomisk formål (...)». Det samme følger av asl. § 2-2 annet ledd. Hovedregelen er dermed at aksjeselskaper skal ha til formål å oppnå økonomisk avkastning. Det er på den bakgrunn lagt til grunn at «hensynet til maksimal avkastning i form

¹³⁹ RG-1996 s. 491 og Aarbakke mfl., *Aksjeloven, Lovkommentar*, note 1.5 til § 5-21, Juridika.no (lest mai 2022)

¹⁴⁰ LG-2014-107987 s. 11 (utskriftsvennlig versjon)

¹⁴¹ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 111-112

¹⁴² Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 320: «hva som ligger i selskapsinteressen er derfor svært viktig for styrets handlingsrom»

¹⁴³ Sjøfjell, *Sustainable Companies: Possibilities and Barriers in Norwegian Company Law* (2013) s. 33

¹⁴⁴ Dramstad, *M&A Break fee-klausuler i et norsk perspektiv* (2011) s. 168

¹⁴⁵ Se blant annet LA-2000-01170 (Norsk Impregneringskompani AS-dommen)

av verdistiging og utbytte på aksjer er den sentrale selskapsinteresse». ¹⁴⁶ Tilsvarende tar Aarbakke til orde for, der det fremgår at det «uten videre må (...) være på det rene at aksjonærenes interesse i å få avkastning for sin investering er det sentrale elementet i selskapsinteressen». ¹⁴⁷

En ser etter dette at saklighetskravet først og fremst stiller krav om at beslutningen må være fornuftig begrunnet i selskapets formål om økonomisk gevinst. Enhver beslutning som fremmer aksjonærenes mulighet for utbytte og verdiskapning vil derfor som regel ikke anses usaklig og følgelig ikke «urimelig» jf. asl. § 5-21. Så fremt aksjemajoritetens beslutning befinner seg innenfor rammene av vinningsformålet vil en dermed akseptere en argumentasjon «av ganske avledet karakter». ¹⁴⁸ I den forlengelse kan det vises til drøftelsen som inngår i punkt 3 over. Som illustrert kan prioriteringen av miljø- og klimainteresser i selskapsstyringen være egnet til å ivareta og styrke aksjonærenes økonomiske avkastning. Dessuten kan vinningsformålet vurderes i et tidsperspektiv utover beslutningstidspunktet. Aksjemajoriteten kan dermed gå langt i å prioritere klima- og miljøhensyn, så fremt beslutningen ligger innenfor rammene av vinningsformålet. I slike tilfeller kan en vanskelig argumentere for at beslutningen ikke er saklig jf. asl. § 5-21.

I den forlengelse fordrer imidlertid saklighetskravet at aksjeflertallet kan vise til sikre holdepunkter for at disposisjonen på sikt vil ivareta vinningsformålet. Tilsvarende mener Sandbekk at «domstolene vil ikke overprøve vedtaket dersom selskapet *kan vise at beslutningen vil medføre fortjeneste for selskapet og indirekte for aksjonærene på lengre sikt (...)*» [min kursivering]. ¹⁴⁹ I samme retning forstår jeg Truyen i det han skriver at «det avgjørende vil være om den strategien det legges opp til, på lang sikt, er best egnet til å tjene aksjonærfellesskapets interesser». ¹⁵⁰ Saklighetsvurderingen må nødvendigvis ta innover seg den konkrete risikoen beheftet disposisjonen. Dette vil ikke være problematisk dersom aksjemajoriteten kan vise til håndfaste og sikre prediksjoner for økonomisk avkastning som følge av beslutningen. Dersom virkningene av generalforsamlingens beslutning motsetningsvis fremstår usikre er det vanskeligere å argumentere for at beslutningen er saklig

¹⁴⁶ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 30

¹⁴⁷ Aarbakke m.fl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven: lovkommentar* (2017) s. 505-506

¹⁴⁸ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 333

¹⁴⁹ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 18

¹⁵⁰ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 109

jf. asl. § 5-21. Til illustrasjon kan en se for seg at flertallet støtter en kontroversiell produksjon som er hevdet å være miljøvennlig. Hvorvidt produksjonen viser seg å være miljøvennlig er imidlertid usikkert, og det er ikke gitt at beslutningen på sikt vil styrke selskapets omdømme. Dermed er det heller ikke sikkert at vinningsformålet betraktet i et lengre perspektiv vil ivaretas som følge av beslutningen. Usikkerheten tilknyttet disposisjonens egenskaper vil derfor kunne eksponere selskapets aksjonærer og kreditorer for en unødvendig høy risiko.¹⁵¹ I slike tilfeller kan en argumentere for at aksjemajoriteten har tatt en risiko utover det minoriteten med rimelighet må akseptere, slik at flertallets beslutning tenderer mot myndighetsmisbruk. Risikobetraktninger vedrørende beslutningens evne til å ivareta vinningsformålet må dermed inngå i saklighetsvurderingen jf. asl. § 5-21, og må i ethvert tilfelle vurderes konkret.

4.3.2.2 Forståelsen av selskapsinteressen ved motstrid mellom klimahensynet og vinningsformålet

I de tilfellene jeg har tatt til orde for over er presumsjonen at prioriteringen av klima og miljø er egnet til å ivareta vinningsformålet. Denne antagelsen stiller seg imidlertid annerledes der hvor kostnaden ved å prioritere klima- og miljøhensyn blir større enn avkastningen.¹⁵² Dette kan for eksempel være tilfellet når aksjemajoriteten ønsker å tilgodese klimavennlige tiltak som fremstår uforholdsmessig kostbare sammenlignet med gevinsten. Videre kan gevinsten som følge av selskapets omdømmebetraktninger ikke være egnet til å veie opp for økte og langvarige økonomiske investeringer som gjøres i forbindelse med en omlegging av driften eller lignende. Spørsmålet er dermed i hvilken grad vinningsformålet kan tilsidesettes ved konflikt mellom vinningsformålet og klimahensynet, for at beslutningen ikke skal anses som misbruk av aksjemajoritetens flertallskompetanse jf. asl. § 5-21. Mer konkret er spørsmålet om det har skjedd en utvidelse av selskapsinteressen, slik at flertallets handlingsrom ved en tilsidesettelse av vinningsformålet til fordel for klima jf. asl. § 5-21 må anses videre.

Spørsmålet om hvorvidt selskapsinteressen skal anses som et begrep som omfatter mer enn hensynet til gevinstmaksimering har vært gjenstand for diskusjon. Tradisjonelt har det vært oppstilt to ulike interesseperspektiv som preger debatten: shareholder-perspektivet og

¹⁵¹ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 109-110

¹⁵² Bråthen, *Samfunnsansvar – selskapers adgang til å gi gaver til allmenntilgode formål* (2006) s. 27

stakeholder-perspektivet.¹⁵³ Shareholder-perspektivet mener at selskapet ene og alene skal tjene aksjonærfellesskapet ved å fremme vinningsformålet.¹⁵⁴ Motsatt antyder stakeholder-perspektivet at selskapet, i tillegg til å tjene aksjonærene, må integrere bredere samfunnsinteresser i selskapsstyringen.¹⁵⁵

Med utgangspunkt i stakeholder-perspektivet er det bred enighet om at selskapsinteressen også omfatter selskapets sosiale forpliktelser i egenskap av å være arbeidsgiver. En slik forståelse kommer blant annet til uttrykk i forarbeidene, hvor det slås fast at «det er klart nok at styret og andre som opptrer på vegne av selskapet skal søke å fremme aksjeeiernes interesser innenfor rammen av gjeldende lov og under hensyntagen til de sosiale forpliktelser selskapet har som arbeidsgiver».¹⁵⁶ En ser etter dette at hensynet til arbeidstakerne omfattes av selskapsinteressen, og at slike interessegrupper dermed vil være av relevans ved den konkrete saklighetsvurderingen etter asl. § 5-21. Det er heller ikke tvilsomt at kreditorinteressene inngår i selskapsinteressen.^{157, 158}

Det kan imidlertid problematiseres hvorvidt selskapsinteressene rekker enda videre. I HR-2018-570-A uttaler førstvoterende seg om begrepet. Saken gjaldt spørsmål på skatterettens område. Likevel er uttalelsene av generell karakter og dermed overførbare til vårt tilfelle. På avsnitt 41 fremgår det at «selskapsinteressen er et mindre entydig begrep» og videre at «et selskap skal naturligvis ivareta aksjonærinteressen, men har også ansvar for de ansatte, for selskapets medkontrahenter og kreditorer, og for oppfyllelse av *andre forpliktelser det måtte ha overfor omgivelsene og samfunnet for øvrig*» [min kursivering]. Uttalelsen forstås dithen at selskapsinteressen også relaterer seg til samfunnet for øvrig. Av samme oppfatning er Eriksen Gjein, i det han slår fast at begrepet «dekker (...) et videre interessefelt».¹⁵⁹ Sjøfjell har argumentert i samme retning. Blant annet har hun slått fast at «det er klart at selskapsinteressen er mer enn aksjonærenes antatte felles interesse i å få profitt».¹⁶⁰ Også

¹⁵³ Bjønness-Jacobsen, *Granskning etter aksjelovene* (2022) s. 54

¹⁵⁴ Bjønness-Jacobsen, *Granskning etter aksjelovene* (2022) s. 54

¹⁵⁵ Bjønness-Jacobsen, *Granskning etter aksjelovene* (2022) s. 54

¹⁵⁶ NUT 1970: 1 s. 123

¹⁵⁷ Se blant annet HR-2017-2375-A

¹⁵⁸ Bjønness-Jacobsen, *Granskning etter aksjelovene* (2022) s. 55

¹⁵⁹ Eriksen Gjein, *Aksjeklasser, adgangen til å regulere aksjeeiers rettigheter og forpliktelser i aksjeklasser* (2020) s. 213

¹⁶⁰ Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 320

Andenæs mener at selskapet er «berettiget til å ivareta andre interesser, herunder hensynet til aksjonærene, ansatte *eller allmennheten*» [min kursivering].¹⁶¹

En ser etter dette at det er hevdet at selskapsinteressen rekker lenger enn vinningsformålet, og at selskapene virker innenfor en bredere samfunnsmessig sammenheng der klima og miljø må tas i betraktning i selskapsstyringen. I det følgende vil det drøftes hvorvidt antagelsen om at miljøhensyn inngår i selskapsinteressen er rettslig holdbar.

4.3.2.2.1 Rettskildene

Som redegjort for over er vinningsformålet selskapets sentrale interesse. En slik forståelse kommer presumtivt til uttrykk i asl. § 1-1 tredje ledd nr. 2 og asl. § 2-2 annet ledd. På tross av vinningsformålets legislative forankring er det imidlertid ikke slik at aksjeloven entydig gir uttrykk for at vinningsformålet er selskapets *eneste* interesse.¹⁶² Aksjelovgivningen synes heller å gi anvisning på at aksjeselskaper i en viss utstrekning også har til hensikt å verne andre interesser. Blant annet følger det av asl. § 8-6 første ledd at generalforsamlingen på nærmere vilkår kan gi gaver til «allmenntilgitt eller liknende formål som må anses rimelige ut fra gavens formål, selskapets stilling og omstendighetene for øvrig». Bestemmelsen avgrensar generalforsamlingens adgang til å gi gaver til «allmenntilgitt eller liknende formål», og gir uttrykk for at aksjeselskapsretten også kan ivareta formål av bred, allmenn interesse. I den forlengelse kan Freia-dommen nevnes, som la grunnlaget for de prinsippene om aksjeselskapers samfunnsansvar som asl. § 8-6 gir uttrykk for.^{163, 164} Førstvoterende la til grunn at «deltagere i selskapet kan ikke ha rett til å forstaa dette saaledes, at selskapet skal isolere sig fra det samfund, hvori det virker, indskænke sig overfor dette samfund til kun at gjøre, hva det rætslig er nødt til, naat selskapets økonomi er bedst tjent dermed» og videre at det er både naturlig og riktig at «bedriftselskaper i rimelig utstrekning efter forhold og omstændigheder yder frivillige bidrag til almene formaal» [min kursivering].¹⁶⁵ Utsagnet forstås dithen at aksjeselskaper ikke kan isolere seg fra den virkelighet selskapet befinner seg i.

¹⁶¹ Andenæs, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* (2006) s. 357

¹⁶² Sjøfjell, *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 310

¹⁶³ Rt.1922 s. 272

¹⁶⁴ Bråthen, *Samfunnsansvar – selskapers adgang til å gi gaver til allmenntilgitt formål* (2006) s. 27

¹⁶⁵ Rt.1922 s. 272 s. 275

Asl. § 8-6 og Freia-dommen gjelder direkte generalforsamlingens adgang til å gi gaver til allmenntilgode formål. Truyen har imidlertid slått fast at Freia-dommen «bygger på alminnelige rettsgrunnsetninger og har derfor relevans for (...) misbruksreglene generelt».¹⁶⁶ Asl. § 8-6 og Freia-dommen gir dermed uttrykk for alminnelige og grunnleggende prinsipper om selskapers samfunnsansvar, og er slik sett overførbare til vårt tilfelle. Av asl. § 8-6 og Freia-dommen kan det dermed utledes at ivaretagelsen av klima og miljø er av allmenn betydning, og dessuten en berettiget og relevant interesse for generalforsamlingen å ivareta i sin beslutningsprosess. Overført til vår problemstilling kan uttalelsene tas til inntekt for at selskapsinteressen, tatt i betraktning dagens klimakrise, må rekke lenger enn kun hensynet til aksjonærenes økonomiske avkastning. En slik slutning har støtte i juridisk teori. Blant annet har Sandbekk argumentert for at det er «grunn til å legge vekt på de generelle uttalelser retten kommer med i anledning selskapers samfunnsmessige ansvar; et spørsmål som i enda større grad fortjener oppmerksomhet i dagens norske selskapsrettslige debatt».¹⁶⁷ Også Sjøfjell mener at, «we (...) have case-law that *supports the argument that the purpose of the company is not (solely) to promote the interests of the shareholders as investors*», med henvisning til Freia-dommen [min kursivering].¹⁶⁸

Av nyere høyesterettspraksis gir nevnte HR-2018-570-A tilsvarende uttrykk for at selskapsinteressen omfatter øvrige samfunnsinteresser.¹⁶⁹ I egenskap av sin prejudikatverdi er dommen et viktig argument i retning av at selskapsinteressen omfatter hensynet til klima og miljø. At selskapets interesser rekker lenger enn økonomisk gevinst kan videre utledes av aksjelovens forarbeider. Her fremgår det at «forvaltningen av selskapet ikke bare er et spørsmål som berører eierinteresser, men også andre interesser som lovgivningen bør ivareta, blant annet hensynet til ansatte, kreditorer og *mer allmenne samfunnsinteresser*» [min kursivering].¹⁷⁰ Samme prinsipper følger av forarbeidene til asl. § 17-1, som regulerer pliktsubjektene erstatningsansvar. Forarbeidene gir anvisning på at «det normalt ikke utløser erstatningsansvar dersom et styremedlem mv. i et aksjeselskap (...) treffer beslutninger (...) som tar sikte på å opprettholde driften og arbeidsplassene, *selv om en eventuell nedleggelse og oppløsning ville ha gitt aksjeeierne større økonomisk gevinst*» [min kursivering].¹⁷¹ Etter

¹⁶⁶ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 329

¹⁶⁷ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 37

¹⁶⁸ Sjøfjell, *Sustainable Companies: Possibilities and Barriers in Norwegian Company Law* (2013) s. 16

¹⁶⁹ Se pkt. 4.3.2.1

¹⁷⁰ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 64

¹⁷¹ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 114

mitt syn understøtter disse uttalelsene at det er adgang til å tilsidesette vinningsformålet til fordel for bredere samfunnsmessige interesser, hvilket taler for at klima- og miljøhensyn inngår i selskapsinteressen.

Samme synspunkter følger av forarbeidene til de nordiske aksjelovene, som er av relevans ettersom både svensk og dansk aksjelovgivning gir anvisning på likelydende generalklausuler om forbud mot myndighetsmisbruk.¹⁷² Blant annet fremgår det av de svenske forarbeidene at «bakom reglarna ligger dock tanken att aktiebolagens uppgift *inte endast är at befrämja aktieägernas interessen utan att bolagen skall spela en viktig roll för befolkningens sysselsättning og försörjning samt för hela samhällsekonomin*» [min kursivering].¹⁷³

På den annen side kan en imidlertid stille spørsmål ved hvorvidt en bred fortolkning av selskapsinteressen vil medføre at minoritetsvernet forankret i asl. § 5-21 lammes. Hensikten med asl. § 5-21 er å verne aksjeminoriteten mot flertallets misbruk av sin kompetanse. En kan dermed argumentere for at dersom selskapsinteressen omfatter hensynet til klima og miljø vil saklighetsvurderingen få «et tilnærmet ubegrenset argumentasjonstilfang».¹⁷⁴

Likevel fremstår en slik oppfatning statisk og i uoverensstemmelse med dagens rådende oppfatning om selskapers samfunnsansvar. Både det nasjonale og internasjonale samfunnets forventninger til selskapers ansvar med hensyn til klima og miljø øker stadig, og påvirker vår forståelse av selskapsinteressen.¹⁷⁵ Store virksomheter har mulighet til å «påvirke[r] samfunnsutviklingen der de opererer».¹⁷⁶ Det økende fokuset på selskapers samfunnsansvar er dermed en konsekvens av en stadig erkjennelse om at aksjeselskaper, beroende på typen virksomhet, i mange tilfeller driver miljøskadelig produksjon. Det er derfor hevdet at bedriftene ikke virker isolert i et marked, men også «innenfor rammen av en kultur, et lokalsamfunn og et politisk system».¹⁷⁷ Det fremstår både hensiktsmessig og rimelig at selskaper burde tilkjenne et ansvar som rekker lenger enn økonomisk vinning. Dette er også tendensen nasjonalt og internasjonalt.

¹⁷² Aktieselskabsloven § 80 (LBK nr. 545 af 20/06/1996) / Aktiebolagslagen 37 § (2005:551)

¹⁷³ SOU 1971: 15, Förslag till ny aktiebolagslag m.m: Betänkande, s. 113

¹⁷⁴ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskap* (2005) s. 312

¹⁷⁵ Sjøfjell, *Sustainable Companies: Possibilities and Barriers in Norwegian Company Law* (2013) s. 23: «in our context we may say that the concept of company interest is what society, notably through law, decides that the company interest should be»

¹⁷⁶ St.meld. nr. 10 (2008-2009) s. 5

¹⁷⁷ St.meld. nr. 10 (2008-2009) s. 5

Blant annet har det utviklet seg det man kaller for «corporate social responsibility», heretter forkortet CSR. CSR er ikke gjenstand for noen entydig definisjon. EU-kommisjonen beskrev imidlertid CSR som «a concept whereby companies integrate social and environmental concerns in their business operations and in their interactions with their stakeholders on a voluntary basis».¹⁷⁸ Det er videre hevdet at “companies are not just operating in a market. They are also operating within a culture, a local community, and a political system. *Corporate social responsibility is concerned with the role companies play in this broader social context*” [min kursivering].¹⁷⁹ CSR betegner dermed selskapers ansvar utover å maksimere aksjonærenes økonomiske gevinst, og må blant annet sees i sammenheng de klimautfordringene kloden står overfor. CSR er særlig viktig for oppgavens problemstilling, i og med at CSR-begrepet henviser til næringslivets «egne vurderinger av hva som er formålstjenlig å gjøre».¹⁸⁰

CSR-betraktninger reflekteres i norsk aksjeselskapsrett. Blant annet har det blitt innført krav om ulike klimamål, klimarisikoer og klimarapportering for selskapene. Til eksempel kan det vises til lov 17 juli 1998 nr.56 om årsregnskap (regnskapsloven – rskl.) § 3-3a, som slår fast at selskapet skal gi «opplysninger om forhold ved virksomheten (...) som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses om hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger». Videre stiller rskl. § 3-3c krav om at store foretak må redegjøre for deres «samfunnsansvar som minst omhandler miljø (...)». Også innenfor EU-retten er det en klar oppfatning om at selskaper har et ansvar for klima og miljø. Heriblant har EU utarbeidet direktiver som omhandler både kapitalmarkeder og selskapsretten, hvilket får virkning for både EU- og EØS-stater.¹⁸¹ Norge er en del av EØS-avtalen og i medhold av avtalens art. 77 må norsk selskapslovgivning samsvare med EØS-retten.¹⁸² Blant annet oppstiller direktivet om ikke-finansiell rapportering (Non-Financial Reporting Directive, NFRD) krav til store selskapers rapportering av klimarisiko.¹⁸³ NFRD er EØS-relevant, men er per mai 2022 ikke gjennomført i norsk rett. Finansdepartementet har likevel foreslått å gjennomføre både EUs regnskapsdirektiv og

¹⁷⁸ COM(2001) 366, *Green Paper: Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility*, s. 6

¹⁷⁹ St.meld. nr.10 (2008-2009) s. 6

¹⁸⁰ Elgesem, *Høstmølingen, Næringsliv og menneskerettigheter* (2019) s. 28

¹⁸¹ Eriksen Gjein, *Aksjeklasser, adgangen til å regulere aksjeeieres rettigheter og forpliktelser i aksjeklasser* (2020) s. 306

¹⁸² Lov 27.november 1992 nr. 109 (EØS-loven) har inkorporert EØS-avtalens hoveddel

¹⁸³ Direktiv 2014/95/EU om ikke-finansiell rapportering

NFRD.¹⁸⁴ Innen EU kan det dessuten vises til «The European Green Deal», der samspillet mellom klima og næringslivet står helt sentralt.¹⁸⁵, ¹⁸⁶ EUs «Green Deal» tar sikte på å implementere en taksonomi som skal klassifisere bærekraftige bedrifter.¹⁸⁷ Det kan argumenteres for at taksonomien vil bidra til å påvirke store selskapers fokus på bærekraft og deres egne initiativer til å påvirke driften av virksomheten i en mer miljøvennlig retning. Taksonomien vil dermed ha potensiale til å endre selskapers formål om kortsiktig vinning til fordel for en langsiktig bærekraftig og økonomisk drift, og dessuten utvide vår forståelse av selskapets interesser.¹⁸⁸

En ser etter dette at det har skjedd en legislativ forankring av selskapers samfunnsansvar, både nasjonalt og i EU-/EØS-retten. Ved å knesette krav til gjennomføring og rapportering av klimarisiko økes forventningene til selskapers bidrag for miljøet. Videre innebærer lovfestingen at lovgiver har hatt til hensikt å utvide selskapers ansvar til mer enn ivaretagelsen av interne aksjonærer og kreditorinteresser. Dessuten indikerer kravene at det er et overordnet lovgivende mål å implementere slike interesser i selskapets styring, og dermed integrere klima og miljø i selskapsinteressen.¹⁸⁹

Selv om det er få rettspositivistiske rettskilder som understøtter denne videre forståelsen av selskapsinteressen, fremstår det likevel hensiktsmessig å anlegge en dynamisk tilnærming til problemstillingen. Det er bred enighet om at store selskaper må involvere seg i det grønne skiftet. Som slått fast overfor utgjør asl. § 5-21 en reell skranke for selskapets mulighet til å prioritere bærekraftige og klimavennlige investeringsobjekter. Når det sentrale vurderingstema etter asl. § 5-21 er en saklighetsvurdering holdt opp mot selskapets interesser vil en statisk tolkning i mange henseender hindre en reell og effektiv beskyttelse av klimaet. På den bakgrunn er det rimelig og hensiktsmessig med et dynamisk og fremtidsrettet perspektiv ved rettsanvenderen sin forståelse hva som omfattes av selskapsinteressen. Også i juridisk teori har det blitt tatt til orde for en dynamisk fortolkning i tråd med samfunnsoppfatningen av denne delen av aksjeselskapsretten. I forbindelse med styrets

¹⁸⁴ St.meld. nr. 31 (2020-2021) s. 98

¹⁸⁵ Fosse, *Nytt i miljøretten 2021 – Dette er European Green Deal*, Juridika Innsikt (2021)

¹⁸⁶ Bugge, *Klimarett, Internasjonal, europeisk og norsk klimarett mot 2030* (2021) s. 317

¹⁸⁷ EU-kommisjonen: «The EU taxonomy is a classification system, establishing a list of environmentally sustainable economic activities», https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

¹⁸⁸ Fosse, *Nytt i miljøretten 2021 – Dette er European Green Deal*, Juridika Innsikt (2021) <https://juridika.no/innsikt/nytt-i-milj%C3%B8retten-2021-european-green-deal>

¹⁸⁹ Vestre, *Ny giv for et aktivt, statlig eierskap*, Finansavisen (2022) [kronikk] <https://finansavisen.no/nyheter/debattinnlegg/2022/03/22/7838908/ny-giv-for-et-aktivt-statlig-eierskap>

misbruk av posisjon i selskapet jf. asl. § 6-28 har blant annet Sjøfjell uttalt at «dette er et dynamisk felt, hvor styrets handlingsrom vil være et annet i år, enn det var for ti år siden – og at det nok vil være annerledes om ti år enn det er nå».¹⁹⁰

4.3.3 Sammenfatning

Som illustrert innebærer saklighetskravet at aksjemajoriteten er tildelt et styringsrom. Videre oppstiller saklighetsvilkåret krav om at generalforsamlingens beslutning må være fornuftig begrunnet i selskapets interesser. En sammenfatning av det gjeldende rettskildebildet presentert overfor tilsier at dagens forståelse av selskapsinteressen, som følge av samfunnsutviklingen, er av en «bred og sammensatt størrelse» som tar innover seg ulike hensyn der både samfunnet og gevinstmaksimering inngår.¹⁹¹ Urimelighetsvilkåret, og mer konkret saklighetskravet, fremstår derfor som en dynamisk standard preget av forhold utenfor aksjeloven selv.¹⁹² Etter mitt syn kan en på den bakgrunn argumentere for at generalforsamlingens handlingsrom ved konflikt mellom vinningsformålet og miljøhensynet jf. asl. § 5-21 er videre i dag enn tidligere.

Løsningen på hvor langt vinningsformålet kan tilsidesettes av hensyn til miljø og bærekraft er imidlertid ikke opplagt og vil i mange henseender bero på konkrete omstendigheter. Asl. § 8-6 første ledd kan tas til inntekt for at aksjemajoriteten har adgang til å vektlegge alminnelige samfunnsinteresser, slik som klima og miljø, *i større utstrekning* enn øvrige tredjemannsinteresser.¹⁹³ I samme retning trekker premissene fra Freia-dommen, som indikerer at styret er tilkjennegett et bredt handlingsrom der aksjemajoriteten prioriterer sentrale og viktige samfunnsinteresser. Dommen gir uttrykk for at aksjeminoriteten i enkelte tilfeller må akseptere at aksjemajoriteten «paa fornuftig maate» ivaretar samfunnshensyn og at flertallet dermed kan gå langt i å rettferdiggjøre en slik prioritering på bekostning av økonomisk vinning.¹⁹⁴ Handlingsrommet har dermed økt som åpner for en konkret balansering av hensynene som gjør seg gjeldende *i større grad enn tidligere*.

¹⁹⁰ Sjøfjell, *Kan aksjeselskapet sette miljøet foran gevinstkravet?* (2011) s. 321

¹⁹¹ Bjønness-Jacobsen, *Granskning etter aksjelovene* (2022) s. 55

¹⁹² Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 503

¹⁹³ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 328

¹⁹⁴ Rt.1922 s. 272 s. 273-274

Synspunktet må imidlertid avpasses. Gevinstmaksimering er fremdeles det sentrale formålet med aksjeselskapet. Det er dermed ikke slik at den økende CSR-tendensen og rettsliggjøringen av selskapers samfunnsansvar innebærer at selskapene fullt ut kan bryte med vinningsformålet. Asl. § 5-21 er dessuten ment å være et minoritetsvern. Saklighetsvilkåret må dermed ikke bli så vidtrekkende at minoritetsvernet svekkes betraktelig.

Aksjemajoritetens kompetanse, i egenskap av saklighetskravet, må etter dette avpasses de legislative grensene som er trukket opp i praksis og lovgivningen gjennom henholdsvis Freia-dommen, asl. § 8-6 og minoritetsvernet. Truyen har på den bakgrunn tatt til orde for at «enhver beslutning som tilgodeser allmennyttige hensyn på bekostning av vinningsformålet, *må vurderes kritisk*» [min kursivering].¹⁹⁵

I de tilfeller hvor generalforsamlingens beslutning ikke medfører konflikt mellom vinningsformålet og miljøhensynet beror saklighetsvurderingen jf. asl. § 5-21 i mange henseender på graden av risiko tilknyttet disposisjonen. Å satse miljøvennlig vil ofte innebære en risiko, og hvorvidt aksjemajoriteten treffer med sine antakelser er gjerne usikkert. Mindretallet må dermed ikke akseptere enhver risiko som flertallet ønsker å forfølge, dersom alternativet gir kortsiktig økonomisk gevinst og dessuten er beheftet med mindre grad av risiko. Flertallets villighet til å forfølge en beslutning beheftet med betydelig risiko kan i noen situasjoner tendere mot misbruk av sin kompetanse og burde begrenses. Til illustrasjon kan generalforsamlingen stå overfor to produksjonsalternativer. Den ene produksjonsformen er hevdet å være gunstig for miljøet, men effekten er stadig usikker. Den økonomiske gevinsten blir dermed tilsvarende uforutsigbar. Motsatt er den alternative produksjonsformen ikke like miljøvennlig, men likevel risikofri og vil utvilsomt fremme selskapets interesse i økonomisk avkastning. Forholdet mellom vinningsformålet og saklighetskravet tilsier at rettsanvenderen må holde behovet for ivaretagelsen av miljøet opp mot disposisjonens risiko, og følgelig foreta en vurdering av hvilken løsning som alt i alt fremstår mest hensiktsmessig jf. asl. § 5-21.

¹⁹⁵ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 329

5 Vurderingstidspunktet

5.1 Innledning

Asl. § 5-22 fastsetter at «en aksjeeier, et styremedlem eller daglig leder kan reise søksmål med påstand om at en beslutning av generalforsamlingen er ugyldig fordi den (...) er i strid med loven». ¹⁹⁶ Bestemmelsen gir pliktsubjektene adgang til å forfølge gyldigheten av generalforsamlingens beslutninger, herunder hvorvidt det foreligger myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21. I den forlengelse må en ta stilling til hvilket tidspunkt en skal anlegge ved domstolsprøvingen av hvorvidt vilkårene for myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21 foreligger: beslutningstidspunktet, domstidspunktet eller oppfyllestidspunktet. ¹⁹⁷

Dersom det er reist søksmål om beslutningens gyldighet etter at disposisjonens virkninger har materialisert seg er vurderingstidspunktet ikke problematisk. ¹⁹⁸ Som jeg har redegjort for under punkt 3 må det imidlertid skilles mellom den økonomiske effekten på kort og lang sikt, all den tid virkningene av et vedtak som fremmer miljøet i mange tilfeller ikke vil vise seg før etter en stund. Redegjørelsen under punkt 3.3 viser at vinningsformålet kan vurderes i et lengre tidsperspektiv, og at det avgjørende er i hvilken grad aksjemajoriteten kan påvise *sikre holdepunkter* for at disposisjonen i fremtiden kan begrunnes i selskapets interesser. Det er likevel klart slike holdepunkter kan variere alt etter hvilket tidspunkt en legger til grunn for vurderingen av hvorvidt myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21 foreligger. Til illustrasjon kan en tenke seg et selskap hvor aksjemajoriteten ønsker å legge om driften til å bli mer klimaorientert. På generalforsamlingen er det dermed vedtatt at selskapet skal investere i ny teknologi som er hevdet å være miljøvennlig. Hvorvidt teknologien faktisk *er* miljøvennlig er imidlertid ikke gitt på beslutningstidspunktet. Sannsynligheten for økonomisk avkastning i form av omdømmebetraktninger og lignende er tilsvarende usikker. I tiden fra beslutningstidspunktet til domstidspunktet har det imidlertid vist seg at den valgte produksjonsmetoden *er* gunstig for miljøet, og at det dessuten foreligger klare holdepunkter for at omleggingen vil ivareta selskapets interesse i økonomisk avkastning. Spørsmålet er dermed hvorvidt domstolen skal legge til grunn hvordan forholdene fremstod på

¹⁹⁶ Jf. bl.a. Rt.2015 s. 613 er «søksmålsretten (...) ikke (...) betinget av at de alminnelige søksmålsbetingelser etter tvisteloven § 1-3 er oppfylt»

¹⁹⁷ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 143

¹⁹⁸ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 18

beslutningstidspunktet ved vurderingen etter asl. § 5-21, eller om en kan se hen til hvordan forholdene fremstår på domstidspunktet. Avhengig av hvilket tidspunkt en anlegger vil vurderingen få ulik konklusjon. En ser dermed at det er av stor betydning å avklare misbruksvurderingens skjæringstidspunkt etter asl. § 5-21.

5.2 Rettskildene

Aksjeloven gir ikke uttrykk for et konkret skjæringstidspunkt for vurderingen. Det følger imidlertid av asl. § 5-21 at beslutningen må være «egnet til» å krenke vinningsformålet eller likhetsprinsippet. Som redegjort for under punkt 2.1 tilsier en naturlig språklig forståelse av «egnet til» at det er tilstrekkelig at generalforsamlingens beslutning har potensiale til å krenke vinningsformålet. Av hensyn til sammenheng og hensiktsmessighet i regelverket synes det nærliggende at det samme må gjelde for økonomiske fordeler som enda ikke har blitt realisert. Også Sandbekk har en slik forståelse, i det han slår fast at egnethetsvilkåret innebærer at domstolens vurdering også må ta i betraktning «fremtidige *fordeler* som beslutningen kan antas å medføre».¹⁹⁹ En slik forståelse tilsier at en kan legge til grunn domstidspunktet ved misbruksvurderingen etter asl. § 5-21.

Truyen har imidlertid tatt til orde for at egnethetsvilkåret ikke «innebærer (...) endring av vurderingstidspunktet for myndighetsmisbruk».²⁰⁰ Truyen er av den oppfatning at det er disposisjonens konkrete egenskaper på beslutningstidspunktet som er avgjørende.^{201, 202} Til støtte for sitt synspunkt viser Truyen til forarbeidene, hvor det fremgår at beslutningen må «bygge på et saklig og forsvarlig grunnlag», hvilket han antar er en henvisning til hvordan disposisjonen fremstod på beslutningstidspunktet.^{203, 204} Av hensyn til partenes behov for forutberegnelighet er beslutningstidspunktet det mest hensiktsmessige tidspunktet for vurderingen, ettersom selskapets deltakere og tredjemenn i alminnelighet burde kunne

¹⁹⁹ Sandbekk, *Misbruk av generalforsamlingens myndighet* (2002) s. 18

²⁰⁰ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 207

²⁰¹ Truyen, *Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper* (2005) s. 310

²⁰² Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 207

²⁰³ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 112

²⁰⁴ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 143

forholde seg «til at en opprinnelig rettmessig generalforsamlingsbeslutning ikke endres på grunn av etterfølgende forhold».²⁰⁵

I motsatt retning argumenter førstvoterende i RG 1991 s. 896 (Kiær og Co-dommen), hvor det var reist spørsmål om gyldigheten av generalforsamlingens beslutning om å overføre 7.560.000 kr fra tre datterselskap til morselskapet.²⁰⁶ Beslutningen medførte at aksjeminoriteten ble skadelidende. I perioden før domsavsigelsen skjedde det likevel en økonomisk godtgjørelse av mindretallet. Førstvoterende slo fast at utgangspunktet er «forholdene på det tidspunkt beslutningen ble truffet».²⁰⁷ Det ble likevel slått fast at «etterfølgende omstendigheter kan tas i betraktning dersom de medfører at partene kommer i samme stilling som de ville ha gjort om omstendighetene forelå på beslutningstidspunktet».²⁰⁸ Dommen tar til inntekt for at en beslutning som i første omgang fremstår skadelidende, kan kompenseres ved at beslutningen senere viser seg å være saklig. En slik tilnærming har gode grunner for seg da det vil bidra til fleksibilitet i selskapsstyringen, samt være samfunnsøkonomisk gunstig.

I den forlengelse kan en sammenligne med lov 31 mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven – avtl.) § 36, som hjemler revidering av en «urimelig» avtale.²⁰⁹ Det følger av avtl. § 36 annet ledd at en kan ta i betraktning «senere inntrådte forhold» ved den konkrete rimelighetsvurderingen. Dermed åpnes det for at omstendigheter som har inntrådt etter avtalens inngåelse kan påvirke rimeligheten.²¹⁰ En slik løsning fremstår fornuftig, da en ofte ikke vil kunne forutse rekkevidden av etterfølgende forhold på tidspunktet for avtaleinngåelsen. Tilsvarende betraktninger er overførbare til vårt tilfelle ettersom en ofte ikke kan overskue den mulige negative eller positive utviklingen av generalforsamlingens beslutning på beslutningstidspunktet.

Videre følger det av asl. § 5-23 første ledd første punktum at søksmål om ugyldighet reises innen tre måneder etter beslutningen ble fattet. Det kan argumenteres for at beslutningens

²⁰⁵ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 146

²⁰⁶ Konsernbidrag jf. asl. § 8-5 første ledd

²⁰⁷ RG 1991 s. 896 s. 907

²⁰⁸ RG 1991 s. 896 s. 907

²⁰⁹ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 143

²¹⁰ Hauge, *Karnov lovkommentar: Avtaleloven – avtl. 1918*, note 11 til § 36 (lest mai 2022)

virksomheter ofte vil ha blitt konkretisert i større grad innenfor dette tidsrommet. Rettsanvenderen vil dermed ha et «bedre grunnlag for å vurdere dens potensielle kausalitet».²¹¹ En kan i den sammenheng trekke paralleller til erstatningsretten, hvor tapsberegningen skal fastsettes etter forholdene på domstidspunktet for at dekningen skal bli så presis som mulig.^{212, 213} Av hensyn til behovet for et materielt riktig resultat kan en dermed argumentere for at domstidspunktet burde utgjøre utgangspunktet for vurderingen. Myndighetsmisbruk jf. asl. § 5-21 forutsetter imidlertid ikke at disposisjonen må ha materialisert seg på domstidspunktet. Å sammenligne med erstatningsrettslige prinsipper er dermed underordnet i relasjon til asl. § 5-21, i og med at egnethetsvilkåret kun oppstiller krav om potensiell kausalitet.²¹⁴

En ser etter dette at rettstilstanden fremstår uklar. Oppfatningen i juridisk teori er delt og uttalelsene fra lovens forarbeider bidrar ikke til tilstrekkelig avklaring. I den forlengelse synes det imidlertid nærliggende at formålet med asl. § 5-21 blir avgjørende. Som nevnt er asl. § 5-21 et minoritetsvern. Bestemmelsens sentrale vurderingstema er hvorvidt flertallet misbrakte sin kompetanse ved å vedta beslutningen, og det synes dermed lite rimelig at flertallets illojalitet kan reduseres som følge av at beslutningen *senere* viser seg å være mer gunstig enn antatt på beslutningstidspunktet. Motsatt kan en argumentere for at flertallets beslutning bærer preg av misbruk av sin flertallskompetanse i de tilfeller hvor en på beslutningstidspunktet ikke har hatt klare holdepunkter for sine antakelser. Etter mitt syn taler dermed de beste grunner for at domstolen ved ugyldighetsprøvingen av vedtaket jf. asl. § 5-22 må ta i betraktning hvordan forholdene fremstod på tidspunktet for generalforsamlingens beslutning. Med utgangspunkt i eksempelet skissert innledningsvis må det avgjørende dermed være i hvilken grad flertallets beslutning fremstod *saklig begrunnet på beslutningstidspunktet*. Etterfølgende omstendigheter som konkretiserer og underbygger vedtakets hensiktsmessighet som oppstår i tiden frem til domstidspunktet skal derfor ikke tas i betraktning ved vurderingen etter asl. § 5-21.

²¹¹ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 207

²¹² Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 145

²¹³ Jf. bl.a. Rt.2006 s. 684

²¹⁴ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 145

6 Oppsummerende betraktninger

Innledningsvis ble det stilt spørsmål om hvorvidt og i hvilken grad generalforsamlingen kan prioritere klima- og bærekraftige investeringsobjekter på bekostning av vinningsformålet jf. asl. § 5-21. Som redegjørelsen har vist, vil det være sammenfall mellom miljøhensynet og vinningsformålet i de tilfeller hvor beslutningen er egnet til å styrke og ivareta vinningsformålet. I slike tilfeller vil beslutningen sjeldent være «på selskapets bekostning» jf. asl. § 5-21, så fremt aksjemajoriteten i tilstrekkelig grad kan vise til konkrete holdepunkter for sine antagelser, slik at beslutningen fremstår saklig begrunnet.

Motsatt vil det kunne oppstå konflikt mellom miljøhensynet og vinningsformålet. Det springende punkt er om generalforsamlingens beslutninger i disse tilfellene er «urimelig» jf. asl. § 5-21. Etter mitt syn gir det samlede rettskildebildet uttrykk for at selskapsinteressen er en dynamisk standard som også omfatter selskapers samfunnsansvar med hensyn til klima, miljø og bærekraftig utvikling. På den bakgrunn synes det nærliggende at handlingsrommet for hva som er rimelig jf. asl. § 5-21 er utvidet. Hvor grensen skal trekkes i slike tilfeller er imidlertid ikke opplagt, og må nok i fremtiden bero på klare retningslinjer fra lovgivende og dømmende makt. Likefullt synes det klart at hensynet til selskapets interesse økonomisk avkastning i de aller fleste tilfeller fremdeles vil gis forrang etter gjeldende rett.²¹⁵

Saklighetsvurderingen jf. asl. § 5-21 kan bare «i begrenset grad bygge på alminnelige samfunnsansvar». ²¹⁶ En ser dermed at vinningsformålet forankret i asl. § 5-21 utgjør en reell barriere i aksjeflertallets adgang til å prioritere klima- og bærekraftige investeringsobjekter.²¹⁷

I et rettspolitisk perspektiv kan en imidlertid stille spørsmål ved hvorvidt en slik rettstilstand er holdbar. Som illustrert innledningsvis er det hevdet at næringslivet må bli bærekraftig. Denne målsettingen er imidlertid vanskelig å realisere i praksis dersom aksjeselskaper først og fremst har til hensikt å oppnå kortsiktig gevinstmaksimering. Det er på den bakgrunn tatt til orde for at aksjeselskapsretten må utformes slik at vinningsformålet avpasses en bærekraftig utvikling. Blant annet har Truyen hevdet at det er «sannsynlig at samfunnsansvaret i en eller annen form vil bli integrert og operasjonalisert som en rettslig premiss utover dagens

²¹⁵ Taxell, *Selskabers samfunnsansvar* (2008) s. 495: «Jeg tror at utgangspunktet i alle de nordiske land er at vinningsformålet går foran denne type samfunnsansvar»

²¹⁶ Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk – en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (2005) s. 332

²¹⁷ Sjøfjell et al., *Supporting the Transition to Sustainability: SMART Reform Proposals* s. 7: «This acts as a systemically entrenched barrier to corporate sustainability»

virksomhetsorienterte spesiallovgivning».²¹⁸ Det samme har Sjøfjell argumentert for, i det hun gjennom sitt SMART-prosjekt til EU har foreslått at hensikten med selskaper må være «bærekraftig verdiskapning innenfor planetens tålegrenser».^{219, 220} Også Bråthen har tatt til orde for tilsvarende integrering, i det han uttaler at en reell implementering av samfunnsansvar i selskapsstyringen forutsetter at selskapene «innta[r]samfunnshensyn som et moment i behandlingen av ulike forretningsmessige og strategiske beslutninger».²²¹

En ser etter dette at utgangspunktet etter gjeldende rett er at vinningsformålet overgår selskapenes samfunnsansvar, selv om generalforsamlingens handlingsrom etter asl. § 5-21 antageligvis er større enn tidligere. En reell og effektiv implementering av hensynet til klima og miljø i selskapsstyringen fordrer en rettslig integrering av samfunnsansvaret i aksjeselskapsretten. Hensynet til klima og bærekraftig utvikling må derfor inngå i aksjeselskapsrettens overordnede formål, slik at selskapenes målsetting om økonomisk avkastning skjer innenfor bærekraftige rammer.

²¹⁸ Taxell, *Selskabers samfunnsansvar* (2008) s. 503

²¹⁹ Nickelsen, *Sender reformforslag til Brussel denne måneden: Næringslivet skal bli bærekraftig* (2020) https://www.apollon.uio.no/artikler/2020/berekraftig_neringsliv.html

²²⁰ Sjøfjell et al., *SMART: Sustainable Market Actors for Responsible Trade* (2019)

²²¹ Bråthen, *Samfunnsansvar – selskabers adgang til å gi gaver til allmenntilgode formål* (2006) s. 27

Litteraturliste

Lovregister

Grunnloven	Lov 5 mai 1814 om Kongeriket Norges Grunnlov
Avtaleloven	Lov 31 mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeseerklæringer
Forurensingsloven	Lov 13 mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensinger og om avfall
EØS-loven	Lov 27 november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS- loven)
Aktieselskabsloven	Aktieselskabsloven LBK nr. 545 af 20/06/1996
Aksjeloven	Lov 13 juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper
Allmennaksjeloven	Lov 13 juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper
Regnskapsloven	Lov 17 juli 1998 nr. 56 om regnskap
Aktiebolagslagen	Aktiebolagslagen 2005: 551, 16/06/2005

Naturmangfoldloven

Lov 19 juni 2009 nr. 100 om forvaltning av
naturens mangfold

Forarbeider og andre offentlige publikasjoner

NUT 1970: 1, Innstilling til lov om aksjeselskaper

SOU 1971: 15: Forslag till ny aktiebolagslag m.m: Betänkande (Sverige)

Ot.prp.nr. 19 (1974-1975) Om lov om aksjeselskaper

Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)

NOU 1996: 3 Om ny aksjelovgivning

Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.

St.Meld. Nr. 10 (2008-2009) Om Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi

NOU 2015: 5 Sett pris på miljøet, rapport fra grønn skattekommissjon

Prop. 100 L (2017-2018) Om endringer i aksjelovgivningen mv. (oppløsning og avvikling, mellombalanser m.m.)

St.Meld. Nr. 13 (2020-2021) Om klimaplan for 2021-2030

St.Meld. Nr. 31 (2020-2021) Om bærekraftig finans og klimarisiko

St.Meld. Nr. 40 (2020-2021) Om mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030

Prop. 140 L (2021-2022) Om endringer i foretakslovgivningen (gjennomføringen av møter og geografiske tilknytningskrav)

Direktiver

Direktiv 2013/34/EU (Regnskapsdirektivet)

Europarlamentets- og rådsdirektiv 2013/34/EU av 26.juni 2013 om årsregnskaper, konsernregnskaper og tilhørende rapporter for visse typer foretak, om endring av europaparlamentets- og rådsdirektiv 2006/43/EF og om oppheving av rådsdirektiv 78/660/EØF og 83/349/EØF

Direktiv 2014/95/EU (Direktivet om ikke-finansiell rapportering)

Europarlamets- og rådsdirektiv 2014/95/EU av 22.oktober 2014 om endring av direktiv 2013/34/EU med hensyn til visse store foretaks og konserners offentliggjøring av ikke-finansielle opplysninger og opplysninger om mangfold

Rettsavgjørelser

TOSLO-2010-147861 (Oslo tingrett)

RG 1991 s. 1158 (Kiær & Co-dommen) (Eidsivating lagmannsrett)

RG 1996 s. 491 (Frostating lagmannsrett)

LA-2000-01170 (Norsk Impregneringskompani AS-dommen) (Agder lagmannsrett)

LG-2014-107987 (Gulating lagmannsrett)

Rt.1922 s. 272 (Freia-dommen)

Rt.1966 s. 70 (Oppsal Borettslag-dommen)

Rt.1991 s. 892

Rt.1991 s. 896

Rt.1992 s. 1682 (Østlendingen-dommen)

Rt.1995 s. 1026 (Sandaker-dommen)

Rt.1999 s. 1682

Rt.2003 s. 335

Rt.2006 s. 684

Rt.2010 s. 306

Rt.2013 s. 241 (Stangeskovene-dommen)

HR-2016-1439-A (Bergshaven Holding-dommen)

HR-2018-570-A

HR-2020-1947-A

Litteratur

Lovkommentarer

Aarbakke et al.

Aarbakke, Magnus, Aarbakke, Asle, Knudsen, Gudmund, Ofstad, Tone og Skåre, Jan, *Aksjeloven og allmennaksjeloven – lov 13.juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper og lov 13.juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper – lovkommentar*, Universitetsforlaget 2017

Aarbakke et al.

Aarbakke, Magnus, Aarbakke, Asle, Knudsen, Gudmund, Ofstad, Tone og Skåre, Jan, *Kommentarutgave av Aksjeloven*, Juridika, 2022

- Bråthen
Bråthen, Gina, *Karnov Lovkommentar: Aksjeloven
asl. 1997*, Lovdata Pro, 2021
- Christoffersen
Christoffersen, Magrethe Buskerud, *Karnov
Lovkommentar: Aksjeloven – asl. 1997*, Lovdata
Pro, 2022
- Hauge
Hauge, Hilde, *Karnov Lovkommentar: Avtaleloven
– avtl. 1918*, Lovdata Pro, 2022
- Reiersen
Reiersen, Hedvig Bugge, *Karnov Lovkommentar:
Aksjeloven – asl. 1997*, Lovdata Pro, 2022

Bøker

- Andenæs
Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskaper og
allmennaksjeselskaper*, 2. utgave, M.H Andenæs
2006
- Bjønness-Jacobsen
Bjønness-Jacobsen, Jacob Sverderup, *Granskning
etter aksjelovene*, Universitetsforlaget 2022
- Bråthen
Bråthen, Tore, *Selskapsrett*, Gyldendal Norsk
Forlag 2019
- Bugge
Bugge, Hans Christian, *Klimarett: internasjonal,
europeisk og norsk klimarett mot 2030*,
Universitetsforlaget 2021
- Elgesem
Elgesem, Frode og Høstmælingen, Njål,
Næringsliv og menneskerettigheter,
Universitetsforlaget 2019

- Gjein Erlend Eriksen, *Aksjeklasser: adgangen til å regulere aksjeeiers rettigheter og forpliktelser i aksjeklasser*, Universitetsforlaget 2020
- Knoph Ragnar, *Knops oversikt over Norges rett*, Universitetsforlaget 2019
- Neville et al. Karen og Sørensen, Karsten Ensig, *Company Law and SMEs*, Thomson Reuters 2010
- Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2004
- Truyen, Filip, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk, en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne myndighetsmisbruksprinsipper*, Cappelen Akademisk Forlag 2005
- Woxholth, Geir, *Selskapsrett*, 7. utgave, Gyldendal Norsk Forlag 2021

Artikler fra tidsskrift

Bråthen, Tore, «Rettslige nivåer for eierinnflytelse i aksjeselskaper», *Praktisk økonomi & finans*, 2012, nummer 3, s. 29-35

Bråthen, Tore, «Samfunnsansvar - selskapers adgang til å gi gaver til allmenntilgode formål», *Praktisk økonomi og finans*, 2006, nummer 4, s. 27-32

Dramstad, Remi Christoffer, «M&A Break fee-klausuler i et norsk perspektiv», *Tidsskrift for forretningsjus*, 2011, nummer 3, s. 155-192

Jakobsen, Lisa Charlotte, «Vinningsformålet i norsk aksjeselskapsrett», *Nordisk Tidsskrift for Selskapsrett*, 2018, nummer 1, s. 11-36

Sandbekk, Håkon, «Misbruk av generalforsamlingens myndighet», *Tidsskrift for forretningsjus*, 2002, nummer 3, s. 437-472

Sjåfjell, Beate, «Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?», *Jussens Venner*, 2011, nummer 6, 309-324

Truyen, Filip, «Enevelde eller aksjonærdemokrati? – medbestemmelse og maktmisbruk i aksjeselskaper», *Revisjon og regnskap*, 2005, nummer 2, s. 17-20

Truyen, Filip, «General principles on the abuse of shareholders rights in Nordic legislation», *Company Law and SMEs*, 2010, s. 171-190

Truyen, Filip, «Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper», *Jussens Venner* 2005, årgang 39, side 305-328

Forskningsartikler

Sjåfjell, Beate og Mähönen, Jukka, «Corporate purpose and the misleading shareholder vs stakeholder dichotomy», 16.04.2021, *University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper series*, No.2022-43

Sjåfjell, Beate og Taylor, Mark, «Clash of Norms: Shareholder Primacy vs. Sustainable Corporate Purpose», *University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series*, No. 2019-56

Sjåfjell, Beate, «Sustainable Companies: Possibilities and Barriers in Norwegian Company Law», *University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper series*, No.2013-20

Sjåfjell, Beate et al., *Supporting the Transition to Sustainability: SMART Reform Proposals*, University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series No. 2019-63

Sjåfjell, Beate, «Towards a Sustainable European Company Law – A Normative Analysis of the Objectives of EU Law, with the Takeover Directive as a Test Case», *University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series*, No. 2022-25

Avisartikler

Bilag utgitt av Miljøverndepartementet, «Miljøsatsningen var noe av det klokeste vi gjorde», 23.11.2010, <https://issuu.com/miljoverndepartementet/docs/klimavinnere/18>

Bjørkheim, Camilla, «Staten kan kreve oljesandstopp», *Aftenposten*, 18.05.2010, <https://www.aftenposten.no/norge/i/oAxqV/ndash-staten-kan-kreve-oljesandstopp>

Flaten, Ola, «Går lønnsom og miljøvennlig drift overens?», Agropub: Nettside for økologisk landbruk, 16.01.2020, <https://www.agropub.no/fagartikler/gar-lonnsom-og-miljovennlig-drift-overens>

Fosse, Malin, «Nytt i miljøretten 2021 – dette er European Green Deal», Juridika Innsikt, 28.10.2021, <https://juridika.no/innsikt/nytt-i-milj%C3%B8retten-2021-european-green-deal>

Klima- og miljødepartementet, «Dette sier FNs klimapanel om klimaendringer», 17.08.2020, <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/innsiktsartikler-klima/klimaendringer/id2076641/>

Nickelsen, Trine, «Sender reformforslag til Brussel denne måneden: Næringslivet skal bli bærekraftig», Apollon forskningsmagasin, 04.02.2020, https://www.apollon.uio.no/artikler/2020/berekraftig_neringsliv.html

Tollaksen, Tor Gunnar, «Equinor skal behandle forslag om å avstå fra olje- og gassaktivitet i visse områder», Stavanger Aftenblad, 24.04.2019, <https://www.aftenbladet.no/aenergi/i/MRAXlr/equinor-skal-behandle-forslag-om-aa-avstaa-fra-olje-og-gassaktivitet-i>

Vestre, Jan Christian, «Ny giv for et aktivt, statlig eierskap», Finansavisen [kronikk], 24.03.2022, <https://finansavisen.no/nyheter/debattinnlegg/2022/03/22/7838908/ny-giv-for-et-aktivt-statlig-eierskap>

Ukjent forfatter, «Miljøvernere har blitt Statoil-aksjonærer», Aftenposten, 19.04.2010, <https://www.aftenposten.no/norge/i/6zdx0/miljoevernere-har-blitt-statoil-aksjonærer>

Utgård, Jakob, «Er samfunnsansvar lønnsomt?», Magma: Econas tidsskrift for økonomi og ledelse, 07.2017, <https://old.magma.no/er-samfunnsansvar-lonnsomt>

Rapporter ol.

Eccles, Robert G., Ioannou, Ioannis og Serafeim, George, «The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance», *Management Science Volume 60*, no. 11, s. 2835-2857, 2014, DOI: [10.1287/mnsc.2014.1984](https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.1984)

Flammer, Caroline, «Does Corporate Social Responsibility Lead to Superior Financial Performance? A Regression Discontinuity Approach», 2013, <https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.2038>

Hansen, Sissel, Koesling, Matthias, Bergslid, Rose og Serikstad, Lene, «Miljømessig og økonomisk bærekraft på gårder med økologisk eller konvensjonell melkeproduksjon – studie av 20 gårder i Møre og Romsdal», *NORSØK Rapport*, Vol. 6 nr. 10 2021

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), AR6 Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change, https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FinalDraft_FullReport.pdf

EU-kommisjonen, *Circular Economy Action Plan, for a cleaner and more competitive Europe* (CEAP), COM(2020) 98, https://ec.europa.eu/environment/pdf/circular-economy/new_circular_economy_action_plan.pdf

EU-kommisjonen, *Green Paper: Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility*, COM(2001) 366, [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com\(2001\)366_en.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com(2001)366_en.pdf)

Sjåfjell, Beate, Mähönen, Jukka, Taylor, Mark B., Maitre-Ekern, Elèonore, van der Velden, Maja, Novitz, Tonia, Gammage, Clair, Cullen, Jay, Andhov, Marta og Caranta, Roberto, «*Supporting the Transition to Sustainability: SMART Reform Proposals*», University of Oslo Faculty of Law Research Paper No. 2019-63 Nordic & European Company Law Working Paper No. 20-05

Brundtland, Gro Harlem, et.al., *Vår felles framtid: Verdenskommisjonen for miljø og utvikling*, Tiden Norsk Forlag, 1987

Foredrag ol.

Taxell, Christoffer, *Selskabers samfunnsansvar*, Det 38. nordiske Juristmøte, Bind II, s. 492-496, København 2008, http://nordiskjurist.org/wp-content/uploads/2013/10/http_jura.ku_.dk_njm_38_38_22_selskabers_samfunnsansvar.pdf_.pdf

Øvrig litteratur

ForUM for utvikling og miljø, «Næringslivets samfunnsansvar – hvilken rolle kan og bør norske myndigheter spille», *Framtiden i våre hender*, 19.09.2007, <https://www.framtiden.no/dokarkiv/arbeidsnotater/arbeidsnotater-2007/267-hva-kan-norge-laere-om-samfunnsansvar-fra-andre-land/file.html>

Bilag utgitt av Miljøverndepartementet, *Klimaløftet: Miljøsatningen var noe av det klokeste vi gjorde*, s. 18-19, 23.11.2010, <https://issuu.com/miljoverndepartementet/docs/klimavinnere/18>

Europakommisjonen, «Circular Economy Action Plan: For a cleaner and more competitive Europe», 11.03.2020, https://ec.europa.eu/environment/pdf/circular-economy/new_circular_economy_action_plan.pdf

